

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM BİLİM DALI

**ENGELLİ BAKIMI ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN
SABIR DÜZEYLERİ İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Bünyamin AKYOL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI

Konya – 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı: Bünyamin AKYOL

Numarası: 158306011002

Ana Bilim / Bilim Dalı: Özel Eğitim Anabilim Dalı / Özel Eğitim Bilim Dalı

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı: ENGELLİ BAKIMI ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN SABIR DÜZEYLERİ İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

18.04.2019
Bünyamin AKYOL

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı: Bünyamin AKYOL

Numarası: 158306011002

Ana Bilim / Bilim Dalı: Özel Eğitim Anabilim Dalı / Özel Eğitim Bilim Dalı

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI

Tezin Adı: ENGELLİ BAKIMI ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN SABIR DÜZEYLERİ İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Engelli Bakımı Ön Lisans Öğrencilerinin Sabır Düzeyleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı bu çalışma 18/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Hakan SARI	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YAVUZ	

ÖNSÖZ

Sabır evrenseldir, herhangi bir inanca, kültüre, düşünceye özgü değildir. Sabrın kullanımı, bireylerin sabır düzeylerine, kişilik özelliklerine ve içinde buldukları koşullara bağlıdır. Sabırsız insan yoktur. Sabrı bilinçli ve yeterli düzeyde kullanabilen ya da sabrı bilinçsiz kullanan ve sabrı yeterli düzeyde olmayan insanlar vardır. Sabır öğrenilebilen, geliştirilebilen, insanların mesleklerinde ve hayatlarının her alanında ihtiyaç duyabilecekleri bir kişilik özelliğidir. Profesyonellerin mesleklerinin gerektirdiği kişilik özelliklerine sahip olmaları hem kendileri için hem de mensubu oldukları toplumları için hayati öneme sahiptir. Bu araştırmada EBR programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verilerinin EBR alanında çalışan araştırmacılara ve EBR alanında yapılacak ileri çalışmalara dayanak olacağı düşünülmektedir. Çalışmam sürecinde bana destek olan ve katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI'ya teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans sürecinde değerli bilgilerini bizimle paylaşan, Sayın Prof. Dr. Hakan SARI, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Rukiye Konuk ER, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Erkan EFİLTİ, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KURNAZ hocalarıma, analizler konusunda yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN hocama ve katkılarından dolayı Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YAVUZ hocama teşekkürlerimi sunarım. Araştırmama katkılarından dolayı EBR Programı öğrencilerine ve bu alanda çalışan değerli meslek elamanlarına teşekkürlerimi sunuyorum. Eşim Şule Yüksel, kızım Sevdener ve oğlum Muhammed Berat'a bana verdikleri destekten dolayı teşekkür ediyorum. Annem Aliye, babam Asim'i sevgi ve saygıyla anıyorum.

Bünyamin AKYOL

Konya, 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bünyamin AKYOL
	Numarası	158306011002
	Ana Bilim Dalı	Özel Eğitim Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Özel Eğitim Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI
	Tezin Adı	ENGELLİ BAKIMI ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN SABIR DÜZEYLERİ İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile sıfatlara dayalı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmadaki veriler 2017-2018 eğitim öğretim yılında Türkiye’de bulunan 10 devlet ve 2 vakıf üniversitesinden toplanmıştır. Veri setini engelli bakımı programı olan devlet üniversitelerinden 560 öğrenci ve vakıf üniversitelerinden 42 öğrenci doldurmuştur. Araştırmada veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Sabır Ölçeği” ve “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde 9 farklı istatistiksel analiz kullanılmış olup bu analizler SPSS 22 paket programı ile yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre; verilerin normal dağılıma uyduğun olduğu, sabır boyutlarının ve sabır ölçeği toplam puanının, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk boyutlarının Cronbach Alpha katsayılarının yüksek, Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm boyutunun Cronbach Alpha katsayısının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeylerinin yüksek olduğu, sabır düzeyleri ile cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olması arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı; sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeylerinin, kişilik özelliklerini anlamlı düzeyde açıkladığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon, Sabır Düzeyi, Kişilik Özellikleri

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bünyamin AKYOL
	Numarası	158306011002
	Ana Bilim Dalı	Özel Eğitim Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Özel Eğitim Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI
	Tezin İngilizce Adı	INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PATIENCE LEVELS AND PERSONALITY FEATURES PRE-GRADUATE STUDENTS OF DISABLED CARE

SUMMARY

The purpose of this study is to explore the relationship between the patience levels of disabilities and personality characteristics based on student adjectives in the department of disabled care department. In the study relational screening model was used. The data were collected from 10 public and 2 private universities in Turkey in 2017-2018 academic year. 560 students from state universities and 42 students from foundation universities participated the study. Personal Information Form, "Patience Scale" and "Adjective Based Personality Test" were used for data collection in the study. For the results, 9 different statistical analyzing method were used and these analyzes were performed with SPSS 22 package program. According to the research findings Cronbach's alpha coefficients were found high and the Cronbach Alpha coefficient of the Emotional Imbalance / Nevrotism dimension was found as moderately high due to the critical norm values. There was no significant difference between the level of patience, the level of patience, gender, age, class level and the university where the students were receiving education, or a state or foundation university. It was found that there was a significant difference between patience levels and personality traits. It was found that the patience levels of the pre-graduate students of the disabled care and rehabilitation program significantly explained the personality traits.

Key Words: Disabled Care and Rehabilitation, Patience Level, Personality Traits

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	XII
TABLOLAR LİSTESİ.....	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIV

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1.Problem.....	4
1.2.Alt Problemler.....	5
1.3.Araştırmanın Önemi.....	6
1.4.Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.6.Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Engelli, Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyonun Tanımı.....	9
2.2. Engelli Bakım Hizmetlerinin Tarihi.....	12
2.3. Sabır.....	14
2.3.1. Zaman Bakımından Sabır.....	18
2.3.1.1. Kısa Süreli Sabır.....	18
2.3.1.2. Uzun Süreli Sabır.....	18
2.3.2. Fonksiyonel Açından Sabır.....	18
2.3.2.1. Aktif Sabır.....	18
2.3.2.2. Pasif Sabır.....	18
2.3.3. Sabrın Önemi.....	19
2.4. Sabırsızlık.....	20
2.5. Sabrın Geliştirilmesi.....	21
2.6. Kişilik.....	23
2.6.1. Kişilik Tipleri.....	27
2.6.1.1. Holland'a Ait Altı Mesleki Kişilik Tipi.....	28
2.6.1.2. A ve B Tipi Kişilik.....	30
2.6.1.3. Enneagram Kişilik Tipleri.....	30
2.6.1.4. Yüz Yapısına Göre Kişilik Tipleri.....	31
2.6.1.5. Web Tabanlı Uzman Sisteminde Kullanılan Kişilik Tipleri.....	31
2.7. Meslek Seçimi.....	32
2.8. İlgili Araştırmalar.....	42

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırmanın Modeli.....	49
3.2. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi.....	49
3.3. Veri Toplama Araçları.....	51
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	51
3.3.2. Sabır Ölçeği.....	51
3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi.....	52
3.4. Verilerin Toplanması.....	52
3.5. Verilerin Analizi.....	53

BÖLÜM IV

BULGULAR	55
4.1. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin, Sabır Ölçeği Ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulgular.....	55
4.2. Verilerin Normal Dağılıma Uygunluğuyla İlgili Bulgular.....	57
4.3. Sabır Ölçeği Puanları İle Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği Puanları Arasında İlişki İle İlgili Bulgular.....	57
4.4. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Sıfatlara Dayalı Kişilik Özelliklerinin Sabır Düzeylerini Yordamasıyla İlgili Bulgular.....	58
4.5. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklara İlişkin Bulgular.....	60
4.6. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Yaş Gruplarına Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklara İlişkin Bulgular.....	64
4.7. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklara İlişkin Bulgular.....	68

4.8. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Üniversitenin Devlet Veya Vakıf Üniversitesi Olmasına Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklara İlişkin Bulgular.....	71
--	----

BÖLÜM V

TATIRŞMA.....	73
----------------------	-----------

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
6.1. Sonuçlar.....	80
6.2. Uygulamalara Yönelik Öneriler.....	81
6.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	81
KAYNAKÇA.....	82
EKLER.....	90
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu.....	91
Ek-2: Sabır Ölçeği İzin Yazısı.....	91
Ek-3: SDKT İzin Yazısı.....	91
ÖZGEÇMİŞ.....	92

KISALTMALAR

EBR: Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon

SÖ: Sabır Ölçeği

SDKT: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SHÇEK: Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu

ÖZİDA: Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

SÜ: Selçuk Üniversitesi

MYK: Mesleki Yeterlilik Kurumu

TDK: Türk Dil Kurumu

ATM: Otomatik Vezne Makinesi

SPSS: Statistical Package For The Social Sciences

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. Araştırmaya Alınan Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Tanıtıcı Özellikleri.....	50
Tablo 3.2. Sabır Ölçeğinin Ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testinin Cronbach Alpha Katsayısı.....	53
Tablo 4.1. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Sabır Ölçeği Ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	55
Tablo 4.2. Verilerin Normal Dağılıma Uygunluğuyla İlgili Skewness Ve Kurtosis Analiz Sonuçları.....	57
Tablo 4.3. Sabır Ölçeği Puanları İle Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki İle İlgili Korelasyon Değerleri.....	57
Tablo 4.4. Sıfatlara Dayalı Kişilik Özelliklerinin Sabır Düzeyini Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	58
Tablo 4.5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar.....	60
Tablo 4.6. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar.....	64
Tablo 4.7. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar.....	68
Tablo 4.8. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Üniversitenin Devlet Ya Da Vakıf Üniversitesi Olmasına Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar.....	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Holland'ın Meslek Tercihi Altıgeni.....29

BÖLÜM I

GİRİŞ

Engellilik, insan hayatının bir parçasıdır. Her insanın potansiyel engelli olması ve yaşamının bir döneminde geçici veya kalıcı bir biçimde bakım hizmetlerine ihtiyaç duyması insan hayatının gerçekleri arasında yer almaktadır. Dünya nüfusunun %15'inin herhangi bir engellilik durumuyla yaşadığı tahmin edilmektedir (WHO, 2011). Engelliliğin oluşmasında doğum anı ve doğum sonrası nedenler günümüzde etkisini devam ettirmektedir. Savaşlar, insan hakları ihlalleri ve bebek bakımında gösterilen bakım kusurları neticesinde insanlar engelli hale gelebilmektedirler. Dünya üzerindeki her toplumda sağlıklı bireylerin varlığının gerçekliği gibi dezavantajlı guruplara dâhil insanların varlığı da bir gerçekliktir. Dezavantajlı gruplar lehine olumlu ilerlemeler sağlanmıştır, 5 yaş altı çocuklarda görülen ölüm hızında yarıdan fazla azalma olmuştur (UNICEF, 2016).

Yaşam süreci içerisinde meydana gelebilen çeşitli kazalar, yaşlılığa bağlı ortaya çıkan bakıma muhtaçlık durumu, engelli olarak dünyaya gelme veya sonradan engelli hale gelme gibi durumlar toplumun bütün fertlerini ilgilendiren önemli bir sosyal gerçekliktir (Seyyar, 2013). Günümüzde, bakım hizmetlerine ihtiyaç duyan engelli ve yaşlı insan sayısı oranı ve bakım elamanı ihtiyacı ve bakım elamanlarının yaşadığı sorunlar dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. Türkiye'de bakım hizmetleri yeni gelişen bir alandır ve kurumlarda çalışan bakım elamanları gerekli eğitim ve donanımına sahip değildirler. Risk grupları ile yapılan çalışmalar potansiyel risk taşımaktadır ve çalışanların yeterli donanımına sahip olmamaları stres, depresyon, anksiyete, tükenmişlik, yorgunluk gibi sorunlarla karşı karşıya kalmalarına yol açabilmektedir. (Danış ve Genç, 2011).

Engelli bireyler, yaşamlarını sürdürürken engel türlerine ve engel derecelerine göre güçlükler yaşamakta ve çeşitli desteklere ihtiyaç duymaktadırlar. Engelinden dolayı bireysel ihtiyaçlarını gideremeyen ve başkasının yardımı olmadan hayatlarını sürdüremeyecek olan bireylerin varlığı bakım hizmetlerinin önemini ortaya koymaktadır (ASPB, 2011). Bakım gören ve bakım veren kişilerin karşılıklı fayda görebilmeleri için bakım verenin en üst seviyede eğitim almış olması önemlidir.

Türkiye’de engelli bakımı için günümüzde en yüksek eğitim seviyesi yüksekokul düzeyindedir. Yüksekokul mezunu engelli bakım teknikeri, almış olduğu eğitim ile bakımla ilgili daha donanımlıdır. Engel türlerini bilmeden, engellinin ihtiyaçlarını tespit edemeden ve bakım hizmetleri ile ilgili yöntem ve teknikler hakkında bilgiye sahip olmadan yapılan bakım, amatörce bakımdır. Amatörce verilen bakım hizmetlerinin bakım görene ve bakım hizmetini verene zarar vermesi ve bakım yükünü ağırlaştırması güçlü bir olasılıktır. Bakım uygulamaları ile ilgili herhangi bir eğitimi olmayan, bakım uygulama yöntem ve tekniklerini bilmeyen bakım vericilerde bakım verme stresinin arttığı saptanmıştır (Fadıloğlu, Ertem ve Aykar, 2013).

2007 yılında evde bakım hizmetlerinden yararlanan engelli sayısı 28.583 iken 2009 yılında bu sayı 210.320’ye yükselmiş, 2017 yılında 499.737 olmuştur. 2002 yılında devlete ait bakım merkezi sayısı 47, hizmet alan engelli sayısı 1.843, bakım elamanı sayısı 61 iken 2017’de bakım merkezi sayısı 241, hizmet alan engelli sayısı 7.708, bakım elamanı sayısı 4.541 olmuştur. 2007 yılında 10 tane özel bakım merkezi bulunuyorken 2017 yılında bu sayı 196 olmuştur (ASPB, 2018). Sayısal verilere bakıldığında, bakım hizmetleri ile ilgili ister kurum bazında ister personel bazında sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ulusal ve uluslararası yasalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmekte ve neticede engelliler başta olmak üzere bakım hizmeti gereksinimi olan bütün kesimler bundan fayda görmektedir. Günümüzde Türkiye’de bakım hizmet alanı her anlamda gelişim göstermektedir. Engelli bakımında çalışacak bakım elamanları için artık yüksekokul mezunu olmak zorunlu hale gelmiştir, bakım elamanı yetiştirme ile ilgili sertifika programlarına son verilmiştir (MEB, 2017).

Ülkemizde sertifika programları dışında bakım personeline yönelik mesleki eğitim ve psikolojik destek hususları 2006’ya kadar düzenlenmemiştir. Bu durum bakım hizmetlerinin niteliğini, etkinliğini, verimliliğini ve sürekliliğini olumsuz etkilemiştir. Engellilere bakım hizmetleri verecek bakım personelleri, standart bir mesleki eğitim programı almadan istihdam edildiği için bakım ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmışlardır. 2006 yılında Türkiye’de MEB, SHÇEK ve ÖZİDA’nın ortak çalışmaları ile bakım elamanlarını yetiştirecek standart bir eğitim

programı ilk kez hazırlanmıştır. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de ön lisans düzeyinde bakım elamanı yetiştirmek için ilk kez, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü bünyesinde Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon (EBR) programı açılmıştır (Seyyar, 2013). 1999 yılında engelliler ile ilgili Türkiye’de ilk kez “1. Özürlüler Şurası” yapılmış ve engellilere yönelik kanuni hakların belirlenmesi, ihtiyaçların tespit edilmesi ve sosyal politikaların oluşturulması mümkün hale gelmiştir (Seyyar, 2008). Türkiye’de engellilere, engelli aylığı, bakıma muhtaç engelli aylığı, evde bakım hizmetleri, engelli yakını aylığı başlıklarında yardımlar yapılmaktadır. 2002 yılında maaş verilen bakıma muhtaç engelli sayısı 68.598 kişi iken bu sayı 2014 yılında 268.038 kişi olmuştur. 2014 yılında engelli aylığı ve engelli yakını aylığı alan toplam kişi sayısı 687.554’tür ve ödenen toplam para 2.590.000 TL’dir (Küçükali, 2015). 2017 yılında örgün eğitim EBR ön lisans programı olan 11 devlet üniversitesi ve 3 vakıf üniversitesine toplamda 745 öğrenci yerleşmiştir (YÖK, 2017).

Bakım hizmetleri odağında insan olan, hem fiziksel hem duygusal çaba gerektiren (duyguların yönetimi) zor bir meslektir. (Altuntaş ve Topçuoğlu, 2016). Yetersizlik türüne ve yetersizlik derecesine göre bakım hizmetleri farklılık göstermektedir. Zihinsel engelli çocukların bakımı, normal gelişim gösteren çocukların bakımından daha fazla zaman alabilmektedir. Zihinsel engelli bir çocuğa sahip aileler bakım desteği alamazlarsa psikolojik ve fizyolojik sorunlar yaşayabilmektedirler (Saçan ve Gürkan, 2016). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere bakım hizmeti veren kişilerin fiziksel olarak kendilerini yetersiz hissettikleri, psikolojik sorunlar yaşadıkları ve iş hayatlarının günlük yaşamlarını olumsuz etkilediği bilinmektedir (Aktürk ve Barış, 2018). Bu olumsuzlukları yaşamamaları için profesyonel bakım elamanlarında olması beklenen bazı özellikler; çalışkan olmak, duyarlı olmak, detaylara dikkat etmek, sorumluluk sahibi olmak, soğukkanlı olmak, gizliliğe önem vermek, saygılı olmak, *sabırlı olmak*, kararlı olmak, hoşgörülü olmak, güvenilir olmak, güler yüzlü olmak, dikkatli olmaktır. *Sabır*, bakım elamanlarının ahlâkî sorumluluk ve görevleri arasında da belirtilen bir özelliktir. EBR programı öğrencilerinin; mezun olduklarında alanları ile ilgili yeterliliklere sahip olmaları, bakıma muhtaç engellilerin bakımlarını evde veya

kurumda, ücret karşılığında üstlenecek profesyoneller olmaları beklenmektedir. (Seyyar, 2015).

Selçuk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Programı, program amacını “Alanıyla ilgili kavram ve ilkeleri özümsemiş, mesleğinin profesyonel gereklerini yerine getirebilen, engelli bireylerin temel özelliklerini, bakım gereksinimlerini bilen, tedavi, destek ve rehabilitasyon hizmetleri sunabilen, insanları seven, saygı duyan, hoşgörülü ve *sabırlı* kişilik özelliklerine sahip donanımlı meslek elamanları yetiştirmek” olarak belirtmiştir (SÜ, 2017). Mesleki Yeterlilik Kurumu engelli ve yaşlı bakım elamanlarının tutum ve davranışlarıyla ilgili özellikler arasında *sabırlı* olmayı mesleki yeterlilik özellikleri arasında belirtmiştir (MYK, 2017). Çalışma ortamları, resmi ve özel kurum ve kuruluşlar, rehabilitasyon merkezleri ve evler olan “Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Teknikerlerinin” sahip olması gereken 11 tane özellikten bir tanesi de “*sabırlı, hoşgörülü*” olmaktadır (MEB, 2016).

Bakım elamanlarının empati kurma becerilerine sahip olmaları, sabırlı olmaları bakım hizmetlerinin kalitesini ortaya koyan göstergelerdendir (Topçuoğlu, 2013). Hizmet sektöründe çalışacak profesyonellerde; duyguları anlama, empati kurma, işbirliği yapma, *sabırlı olma* gibi özellikler aranmaktadır (Özkaplan, 1998). Yaşanan güçlükler göre ihtiyaç duyulan sabır düzeyi farklılaşmaktadır. Örneğin banka kuyruğunda beklemek, ağır iş yükü altında çalışmaya göre sabır açısından daha kontrol edilebilirdir (Doğan, 2016). Sosyal hizmetlerin en önemli parçalarından biri olan bakım alanında çalışmak isteyen kişilerde mesleki bilginin yanı sıra ileri düzeyde ahlaki, insani değerlere sahip olmak şarttır. Şefkatli olmak, *sabırlı olmak* çok önemlidir. Sabırsız, hoşgörüsüz, merhametsiz, başkalarına kayıtsız bireyler sosyal hizmet alanında, bakım hizmetlerinde çalışmamalıdır (Seyyar ve diğerleri, 2008).

1.1. Problem

96 yıllık tarihi içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti engelli ve diğer dezavantajlı vatandaşlarına bakım, eğitim ve destek hizmetleri vermiştir. Sürekli ilerlemeler ve gelişmeler görülen bu hizmetlerde engelli bakımı için 2012 yılında

engelli bakımı ve rehabilitasyon ön lisans programı açılmıştır. Engellilere hizmet verecek bakım elamanlarının ön lisans mezunu olmaları bakım hizmetlerinin daha kaliteli, daha çağdaş olması açısından önemlidir. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programının başarılı olması öğrencilerin bilinçli bir şekilde bu programı tercih etmeleri ve kişilik özelliklerinin engelli bakımı mesleğine uygun olması ile mümkündür.

Engelli bakımı mesleği sabır, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk sahibi olma gibi bazı kişilik özelliklerine sahip olmayı gerektirmektedir. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri nedir ve sabır düzeyleri ile sıfatlara dayalı kişilik özellikleri arasında bir ilişki var mıdır? Sorusu araştırmamızın problem cümlesini oluşturmaktadır. Bu problem cümlesine bağlı olarak 8 alt probleme cevap aranmıştır.

1.2. Alt Problemler

1. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri nedir?

2. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri nedir?

3. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?

5. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri sınıf değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

6. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri öğrenim gördükleri üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olmasına göre farklılaşmakta mıdır?

7. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile sıfatlara dayalı kişilik özellikleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

8. Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri sabır düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma engelli bakımı ve rehabilitasyon programı öğrencilerinin sabır düzeylerini ve sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılmıştır. Araştırmanın, EBR alanında sabır düzeyinin ve kişilik özelliklerinin EBR mesleği açısından önemi konusunda Türkiye'deki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sabır düzeyleri yüksek, kişilik özellikleri EBR mesleğine uygun öğrencilerin EBR ön lisans programını tercih etmelerinin sağlanması ve verilecek dersler ile öğrencilerin sabır düzeylerinin geliştirilmesi EBR hizmetlerine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Sabır düzeyi ve kişilik özellikleri bağlamında EBR ön lisans öğrencilerinin mezuniyet sonrasında EBR alanında çalışmayı tercih etmemeleri veya çalışma hayatından kısa bir süre içerisinde çekilmeleri gibi iş gücü kaybına yol açan olumsuzlukların önlenmesinde de bu çalışmanın olumlu etkilerinin olacağı umulmaktadır. Alan yazın incelendiğinde engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ile ilgili herhangi bir çalışmanın bulunmadığı, engelli bakımı ile ilgili de sınırlı araştırmaların olduğu görülmüştür. Bu açıdan bu araştırma EBR ön lisans programının başarısı ve EBR hizmetlerinin kalitesine yapacağı etki açısından önemli görülmektedir. Çalışmanın, EBR ön lisans programının tanıtılmasına katkı sağlayacağı, engelli bakımı program tercihinin daha bilinçli bir şekilde yapılmasında etkisinin olacağı ve engelli bakım hizmetleriyle ilgili ileri çalışmalara ışık tutacağı ön görülmektedir. Bu araştırmanın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ve Sağlık Bakanlığına bağlı olarak yürütülen bakım hizmetlerinin daha donanımlı daha profesyonel bakım elamanları tarafından yapılmasında, bakım personelinin yetiştirilmesinde ve hizmet içi eğitim kurs programlarının geliştirilmesinde katkıları olacağı düşünülmektedir. Bakım hizmetlerinin iş gücünü ortaya koymasına ve bakım hizmet uygulayıcıları olan bakım elamanlarının eğitim, psikolojik destek almalarının ve ekonomik, çalışma şartlarının iyileştirilmesinin sağlanmasında bu araştırmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada kullanılan örneklem gruplarının, evreni temsil edebilecek durumda olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmacı tarafından uygulanacak ölçeklerin, verileri elde etmede yeterli olduğu varsayılmıştır.
3. EBR ön lisans öğrencilerinin kendilerine verilecek ölçeklere ve kişisel bilgi formuna samimi cevap verecekleri varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, EBR ön lisans programı olan devlet ve vakıf üniversitelerinden elde edilecek bilgilerle sınırlıdır.
2. Araştırma verileri “Sabır Ölçeği” ve “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ile sınırlıdır.
3. Araştırma, 2018 yılı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Engel: Bireyin zihinsel, fiziksel, psikolojik, bedensel zedelenmesine bağlı olarak yetersizlik yaşamasından dolayı yaşına, cinsiyetine, sosyal ve kültürel normlara uygun olarak oynaması gereken rolleri oynayamama durumunda kalmasıdır (Cavkaytar ve Diken, 2007).

Engelli: Zedelenme ve yetersizlikten dolayı yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilmemesi halidir (WHO, 2011).

Dezavantajlı Grup: İçinde buldukları toplumun, temel ekonomik, kültürel ve sosyal kaynaklarından mahrum olan veya mahrum bırakılan insan gruplarına denir (Erdoğan ve diğerleri, 2011).

Engelli Bakımı: Ağır bir yaralanma, sakatlanma, doğuştan gelen veya daha sonra ortaya çıkan herhangi bir özürllükten dolayı, kısmen veya bütünüyle, başkalarının bakımına sürekli olarak ihtiyaç duyan insanlara sosyal bakım hizmetlerinin sunulmasıdır (Seyyar, 2013).

Rehabilitasyon: Doğuştan ya da sonradan, çeşitli nedenlerle bedensel, ruhsal, zihinsel kabiliyetlerinde kayıplar yaşayan kişinin sağlığını kazanması veya sahip olduğu yeteneklerini geliştirerek fiziksel, ruhsal, sosyal, ekonomik ve mesleki olarak en ylıksek performansa eriştirmek için yapılan çalışmaların bütünüdür (Seyyar, 2015).

Sabır: Sabır, yaşamının sonuna kadar yapılan mücadelelerde insana g veren, insanın dengesini korumasında destek sağlayan, insanı başarıya ve mutluluğa götüren psikolojik zemine sahip varoluşsal bir olgudur. Sabır, edilgenlik, katlanma değildir, bir yandan başa çıkma aracı bir yandan dönüşüme fırsat veren bir tutumdur ve hem dini hem seküler hayatın işlevsel bir unsurudur (Doğan, 2014).

Kişilik: Kişilik, bir kimseyi diğerlerinden farklı kılan kendine ait nitelikleri temsil eden, davranışsal gözlemlerle elde edilen, anlam çıkarmalara dayanan bir soyutlamadır. Kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran, bireye özgü, tutarlı davranış kalıplarını açıklayan özellikler bütünüdür (İnanç ve Yerlikaya, 2011).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Engelli, Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyonun Tanımı

Bireyin içinde yaşadığı topluma karşı, yaşına, cinsiyetine göre yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları vardır. Eğer birey zedelenme, yetersizlik gibi nedenlerden dolayı topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getiremiyorsa engelle karşı karşıya demektir. Zedelenme, bireyin anatomik, fizyolojik ve psikolojik özelliklerinde geçici veya kalıcı hasar olması durumudur. Yetersizlik ise, zedelenme sonucu normal kabul edilen bir etkinlik ya da eylemin sınırlanması, önlenmesi durumudur (Çıkkılı, 1996). İnsanın, hayatı devam ettiği sürece yaşına, cinsiyetine, içinde bulunduğu kültüre göre yerine getirmesi gereken rolleri vardır. Birey sahip olduğu yetersizlikten dolayı yerine getirmesi gereken rolleri gereği gibi sergileyemezse buna engel denir (Özsoy ve diğerleri, 1998). Engelli, “vücudunda eksik ya da kusuru olan”, bakım, “birinin beslenme, giyinme ve benzeri gereksinimlerini üstlenme ve sağlama işi”, rehabilitasyon, “iyileştirme işi”, bakıcı, “genellikle çocuk, yaşlı ve hastalara bakma işiyle görevli kimse” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

5378 sayılı kanuna ve özürülülere verilecek sağlık kurulu raporları hakkında yönetmeliğe göre engelli “Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi” olarak tanımlanmaktadır (Engelliler Hakkında Kanun, 2005).

Bir bireyde engel türlerinden sadece biri olabileceği gibi engel türlerinin çeşitli kombinasyonlarda birlikte görülmesiyle çoklu engellilikte görülebilir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2006) göre 13 tane özel gereksinim türü vardır. Bunlar:

1. Zihinsel yetersizlik
2. İşitme yetersizliği

3. Görme yetersizliği
4. Ortopedik yetersizlik
5. Kas ve sinir sistemine bağlı yetersizlikler
6. Dil ve konuşma güçlüğü
7. Özel öğrenme güçlüğü
8. Birden fazla yetersizlik
9. Duygusal ve davranışsal bozukluk
10. Süreçten hastalık
11. Otizm
12. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu
13. Üstük yetenek

Engel türüne göre, birey yaşamında güçlüklerle karşılaşmaktadır. Görme engelli, “görme” yetisi açısından güçlükler yaşamakta; bedensel engelli “hareket etme” yetisi açısından güçlükler yaşamakta; zihinsel engelli ise “bilişsel” yetileri kullanmakta güçlükler yaşamaktadır. Konuşma, işitme ve ruhsal engelliler ise iletişimde güçlükler yaşamaktadır (Kayaarslan, 2016). Bu güçlüklerden dolayı engelli bireylerin kendileri ve aileleri bakım hizmet desteğine ihtiyaç duyabilmektedirler.

Bakım; fiziki, psikolojik ve sosyal aktivitelerin sağlanmasında, yeniden yerine getirilebilir hale getirilmesinde, uyum sürecinde bakıma muhtaç kişiye yardımcı olmaktır (Danış ve Genç, 2011). “Bakım” kelimesinin iki anlamı bulunmaktadır, bakım ile ilgili faaliyetler ve bakım ile ilgili duygular. Bakım hizmetleri, ahenk, anlayış, dayanışma, sabır gibi özellikler gerektiren “anne gibi davranışlarda” denilen duygusal yönü olan hizmetler olarak görülmektedir (Özkaplan, 2009). Bakım, hizmet sunumuna göre “erken dönemdeki bakım”, “geç dönemdeki bakım” olarak ikiye ayrılmaktadır. Erken dönem bakım, yetersizlik olduğu andan itibaren (3-6 ay) ilk dönemi kapsamaktadır. Erken dönemdeki bakım, hastane ya da rehabilitasyon merkezlerinde verilmektedir. Geç dönemdeki bakım, engelli bireyin bebekliğinden,

yaşamının sonuna kadar devam eden bakımı kapsamaktadır. Geç dönemdeki bakım, “kurumsal bakım”, “toplum temelli bakım” olarak iki şekilde sunulmaktadır. Evde bakılamayacak durumda olanlara veya çeşitli nedenlerle kurum bakımına ihtiyaç duyanlara bakım kurumlarında bakılmaktadır. Bakıma muhtaçların yaşadığı sosyal ortamdan koparılmadan bakım hizmetlerinin verilmesi, toplum temelli bakım hizmetlerini oluşturmaktadır. Toplum temelli bakım hizmetleri, evde, iş yerinde, okulda, kurumsal ve sosyal alanlarda verilmektedir. Türkiye’de resmi ve özel kuruluşlarda iki tür bakım hizmet yaklaşımı vardır. Bu hizmetler “kişisel bakım hizmetleri” ve “psiko-sosyal bakım hizmetleridir” (İftar ve diğerleri, 2013). Türkiye’de sunulan bakım hizmet modelleri; evde bakım hizmetleri “engelli bireyi yaşadığı ortamdan ayırmadan verilen bakım hizmeti”, evde bakıma verilen destek hizmetleri “resmi bakım kurumlarından bakım elamanlarının engelliye kendi evinde yarı zamanlı bakım hizmeti verilmesidir”, geçici ve misafir bakım hizmetleri “bir yıl içerisinde ailenin ihtiyaç duyduğu zamanlarda 30 günlük verilen bakım hizmeti”, gündüzlü bakım hizmetleri “aile danışma ve rehabilitasyon merkezlerinin yarım gün veya tam gün bakım hizmeti vermesidir”, özel bakım merkezi hizmetleri “24 saat yatılı bakım hizmetinin verilmesidir”, yatılı bakım hizmetleri “bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde 24 saat bakım hizmeti verilmesidir”, engelsiz yaşam merkezleri “12 kişilik müstakil tek katlı ve bahçeli evlerde bakım hizmeti verilmesidir”, umut evleri “bakım elamanının gözetiminde 4 veya 6 engelli bireye evlerde bakım hizmetinin verilmesidir” (Saçan ve Gürkan, 2016).

5378 sayılı kanuna göre rehabilitasyon “Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle oluşan özrü ortadan kaldırmak veya özür lülüğün etkilerini mümkün olan en az düzeye indirmek, özür lüye yeniden fiziksel, zihinsel, psikolojik, ruhsal, sosyal, meslekî ve ekonomik yararlılık alanlarında başarabileceği en üst düzeyde yetenekler kazandırarak; evinde, işinde ve sosyal yaşamında kendine ve topluma yeterli olabilmesi ve özür lünün toplum ile bütünleşmesi, ayrımcılığa karşı tüm tedbirlerin alınması amacıyla verilen koruyucu, tıbbi, meslekî, eğitsel, rekreasyonel ve psiko-sosyal hizmetler bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Engelliler Hakkında Kanun, 2005).

2.2. Engelli Bakım Hizmetlerinin Tarihi

Engellilerin varlığı insanlık tarihi ile birdir. İnsanlık tarihi içerisinde toplumların engellilere karşı tutumları, engellilere karşı bakış açıları sürekli bir değişim halinde olmuştur. Çok Tanrılı inanışların olduğu dönemlerde engellilik Tanrı'nın verdiği bir ceza olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle engelliye yardım etmenin Tanrı tarafından cezalandırılacağı düşünülmüştür. Engelliler toplum dışına itilmiş, yalnızlığa, ölüme terkedilmişlerdir. İnsanlık tarihi içerisinde engellilerin öldürülmeseler bile istismar edildikleri dönemlerde olmuştur. Engelliler köle gibi çalıştırılmış, fuhuşta ve dilencilikte kullanılmışlardır. Bazı toplumlarda ise cüzzamlılarla beraber yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Bilimde, teknolojiye ve kültürel alanlardaki ilerlemelere paralel olarak engellilere bakış açısı da olumlu yönde sürekli değişmiştir (Öztürk, 2011).

Başkalarının bakımına ihtiyaç duyan engellilerin hayat mücadeleleri her asırda güç olmuştur. Katı ve ırkçı ideolojilerin egemen olduğu ülkelerde zihinsel ve ruhsal engellilere yaşama hakkı tanınmamıştır. 20. yüzyılda görülen öjenik anlayışına göre uyum sağlayabilenler hayatta kalabilir, sakatlar, güçsüzler hayatta kalmayı başaramazlar ve yok olurlar. Engellilerin kısırlaştırılması, ırklar arası evliliklerin yasaklanması gibi insan ve engelli haklarına aykırı bazı kanunlar 1911-1930 yılları arasında ABD'de 24 eyalette kabul edilmiştir. Hitler Almanya'sında güçlü, sağlıklı olmayan bunamış yaşlılar, zihinsel-ruhsal engelliler topluca fırınlarda yakılmışlardır. 20. asrın ortalarından itibaren Avrupa ülkelerinde engellilere birçok alanda sosyo-ekonomik haklar tanınmıştır. Tarihsel süreç içerisinde bakıma muhtaçlık tabu olmaktan çıkmıştır. Tıbbi ve felsefi tartışmalar bakım hizmetlerinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Fakat engellilere yönelik olumsuz bakış, olumsuz tutumlar son bulmuş değildir. Örneğin, 01.07.1995 tarihinde yürürlüğe giren yasal düzenleme ile Çin'de engellilik riski olan bebeklerin kürtaj yoluyla yaşamlarına son vermek bir mecburiyettir ve zihinsel engelliliği bulunanların evlenmesi yasaktır. Türk tarihine baktığımızda engellilerin korunması ve bakımının örf âdetlerin ve dini inançların etkisiyle mümkün olduğu söylenebilir. Osmanlı döneminde bakım hizmetleri veren kurumlar bulunmaktadır. 1895'te İstanbul'da II. Abdülhamit Han tarafından kurulan

kimsesizlere, engellilere, kendilerine bakamayacak durumda olanlara Darülaceze isimli bakım kurumu kurulmuştur (Seyyar, 2013).

1921’de Atatürk, Himaye-i Etfal Cemiyetini (Çocuk Esirgeme Kurumu) kurmuştur. 1959’da yayınlanan 7355 Sayılı “Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun” ile sosyal hizmetler bilimsel kimlik kazanmıştır. 1960 yılında “Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. Türkiye’de yükseköğretimde sosyal hizmet eğitimi Marshall yardımlarının uzantısındaki bir proje ile başlamıştır. 1961’de ilk kez “Sosyal Hizmetler Akademisi” adıyla kurumsal bir yapı oluşturulmuş ve üniversite eğitimi için fırsat oluşmuştur (Şeker ve diğerleri, 2012). 1982’de “Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu” oluşturulmuştur ve 1983 yılında “sürekli kurul” şekline dönüştürülerek hizmetlerde devamlılık hedeflenmiştir. 1997’de 571 sayılı kanun hükmünde kararname ile başbakanlığa bağlı “Özürllüler İdaresi Başkanlığı” kurulmuştur. 2005’te “Özürllüler ve Çocuk Koruma Kanunu” çıkarılmıştır. Türkiye’de 01.07.2005’te çıkarılan 5378 sayılı kanun ile engelliliğin tanımı yapılmış, sınıflandırma, bakım hizmetleri, istihdam ile ilgili genel çerçeve çizilmiştir. Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmetleri Esaslarının Belirlenmesine yönelik 30.07.2006 tarihinde yönetmelik çıkarılmıştır. 16.08.2008 tarihinde engellilerin bakım hizmetlerini de kapsayan Büyük Şehir Belediyeleri Özürllü Hizmet Birimleri Yönetmeliği çıkarılmıştır. 03.12.2008 tarihinde Birleşmiş Milletlerin Engelli Hakları Sözleşmesi Türkiye tarafından da kabul edilmiştir. 01.02.2010 tarihinde Evde Bakım Hizmetleri Yönergesi yürürlüğe girmiş ve evde bakım biriminin tanımı yapılmıştır. 16.12.2010 tarihinde Özürllülük Ölçütü, Sınıflandırılması ve Özürllülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik çıkarılmış ve 4. maddenin a bendinde %50 ve üzeri bakıma ihtiyaç duyan kişiler ağır engelli olarak tanımlanmıştır. 2011’de Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı yürürlüğe girmiş ve ruhsal engellilere yönelik bakım hizmetlerine de vurgu yapılmıştır (Fadıloğlu, Ertem ve Aykar, 2013).

2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde “Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. (Kayaarslan, 2016). Türkiye’de engelli bakım hizmetleri 2011’e kadar az sayıdaki kamu ve özel rehabilitasyon merkezleri ile sınırlı olmuştur. 2011’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması ile

birlikte sosyal hizmetlerin örgütlenmesinde yapısal bir değişimde gerçekleşmiştir (Altuntaş ve Topçuoğlu, 2016). 5378 sayılı kanunda, 2014 yılında yapılan düzenleme ile “özürlü” terimi kaldırılmış yerine “engelli” terimi kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye’de aile yapısının değişime uğrayarak çekirdek aileye dönüşmesi ve çocuk doğum oranının azalması, nüfusun giderek yaşlanması gibi nedenlerle bakım hizmetleri informal ve gönüllülüğe dayalı yapıdan çıkıp giderek formal bir yapıya dönüşmektedir. Bakım hizmetleri, bakım kurumlarında, rehabilitasyon merkezlerinde veya uzman bakım elamanları tarafından verilen bir hizmet şeklini almaktadır (Ağören, 2017). Türkiye’de Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, yerel yönetimler ve özel kuruluşlar tarafından bakım hizmetleri verilmektedir. Sağlık Bakanlığı, evde ve kurumda sağlık hizmetleri vermekte; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çocuk, genç, kadın, yaşlı ve engelli bireylere yönelik koruyucu-önleyici, iyileştirici-geliştirici, tedavi-rehabilitasyon edici hizmetler vermektedir (Genç, 2015). Oğlak’a göre (2008), 30 yıl öncesine kadar sosyal bakım, tıp bilimi içinde yer alıyordu, günümüzde ise artık bağımsız bir mesleğe dönüşmüştür. Bakım mesleği iş potansiyeli yüksek fakat bakım mesleğine özgü güçlükleri olan zor bir meslektir. Bakım hizmeti verenler, psikolojik, fiziksel sağlık sorunları ve tükenmişlik yaşayabilmektedirler İş potansiyeli yüksek olmasına rağmen bu güçlüklerden dolayı bakım hizmetleri cazip bir iş olarak görülmemekte ve bakım hizmetlerinde işgücü devir oranı yüksek olmaktadır.

2.3. Sabır

Sabırla ilgili alan yazında çeşitli tanımlar yer almaktadır. Örneğin Sürmeli’ye (2012), göre sabır; tutma, engelleme, direnç gösterme, kararlılık, acele etmeme, hoş gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında ruhsal dengeyi muhafaza, dünya ve ahret yararlarını düşünerek insanın sükûnet ve dayanma kuvveti göstermesi, insanın arzu ve isteklerini kontrol edebilmesidir. Sabır; sabırsızlık, hayal kırıklığı, sıkıntı ya da ıstırap zamanlarında sakince beklemek eğilimidir (Schnitker, 2012) Ayrıca sabır, “acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç,

olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme” olarak, sabırlı ise, “sabır gösteren, katlanan, sabreden” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

Sabrın lügat manası men etmek, hapsetmektir. İnsanın kendisini feryat etmeden, şikâyet etmekten, ellerini yüzüne dizine vurmaktan ve giysilerini parçalamaktan men etmesi sabırdır (El-Cevziyye, 2012). Sabır kelimesi, Arapçadan Türkçeye geçmiştir, “sabr” kelimesinden gelmektedir. Sabır, nefsin isteklerine karşı koyma, boyun eğmemedir. Kur’an’da ele alınan 12 değer arasında sabırda vardır. Kur’an’da sabrın vurgulandığı 45 sure, 111 ayet tespit edilmiştir. Sabır, en fazla Al-i İmran (9 ayet), Bakara (9 ayet) ve Kehf (9 ayet) sûrelerinde geçmektedir (Gündüz, 2018). Kur’an’da sabır, dini başa çıkma ve iyilik hali olarak tasvir edilmektedir. İnsanlar hayatları boyunca günlük yaşamlarında bir takım güçlüklerle karşılaşabilirler, uzun mücadeleler gerektirmeyen bu güçlüklerle baş etmede bireye yardımcı olacak tutum sabırdır (Karakaş, 2018). Sabır, hedefe ulaşmak için gereken çalışmayı yapmaktır ve bekleme zamanlarında sükûneti korumaktır (Ulusoy, 2010). Aklın cevheri olan sabır, insanın duygu, düşüncelerini kontrol etmesini sağlayan, insana kendini tanıma fırsatı veren ahlaki bir üstünlüktür Dolayısıyla sabır, zor zamanlarda cesaret ve özgüveni kaybetmeme duygusu olduğu için seçenekleri gözden geçirip sakince kararlar vermemizi sağlar. Sabır, insana er ya da geç başarılı olacağı güven duygusunu yaşatır ve hedefe ulaşmada toleranslı olmayı sağlar (Sayın, 2012).

Sabır, insanın iç dünyasında yaşadığı ve beklemede gösterdiği performans ile ilgili bir erdemdir. Sabrın, Türkçedeki kullanımı daha çok, kendini tutmak, alıkoymak şeklindeki, sabrın fiil kullanımını yansıtır. Hilm, çoğunlukla Allah hakkında; sabır insanlar hakkında kullanılmaktadır. Hilm erdeminde daha çok öfke kontrolü, sabırda ise öfke, zorluklar, belalar vb. karşısında kendini kontrol söz konusudur. Hilmin zıddı olan cehl, sabırsızlık, fevri davranmayı ifade eder. (Demirci, 2002). Sabır, umut ve inançla, tembelce değil aktif dayanma kudret ve kuvvetidir. Sabır, her türlü zorluk, acı, üzüntü, güçlüğü karşı doğru zamanın gelmesini beklemedeki mücadeledir. Sabır, acele etmeden, telaşlanmadan, teenni ile kararlı davranma, sebat etmedir (Karatekin ve diğerleri, 2013). Sabır, beklemeyi bilmektir, başkalarının ritimlerine saygı gösterebilmektir. İçinde bulunduğumuz çağ, hız çağı

olarak nitelendirilmektedir ve hız çağında sabır pek sevilen bir şey değildir. Oyun gençliğinin beyinleri, aksiyon oyunlarının hızından olumsuz etkilendiğinden, günümüz gençliği her şeyin hemen olmasını istemekte, sabır gösterememektedir (Sayar, t.y.).

Kur'an-ı Kerim sabrın önemini vurgulamaktadır. Yüce bir ahlak olan sabır, hem dünya hem ahiret için insanı başarıya götürecektir bir vasıftır. Yaşam içerisinde karşılaşılabilecek güçlüklerle mücadelede sabır vazgeçilmezdir. İnsanın erdemli bir hayat yaşayabilmesi için yapacakları arasında en başta sabır yer almaktadır. Sabır, bazı tefsir kaynaklarında sebat etmek anlamında da kullanılmaktadır. Sabır, engellemek, hapsetmek, güçlülere göğüs germek, dirençli, dayanıklı olmaktır. Ramazan ayında oruç tutan kişiler sahur ile iftar arasında yeme, içme, cinsellik vb. birçok konuda kendilerini engellerler bundan dolayı ramazan ayına sabır ayı da denilmektedir (Jusupov, 2017).

Tüm dinlerde sabrın bir erdem olduğu ortak görüşü vardır ve tüm dinler sabrı istedik karakterin gelişiminde temel değer olarak görür. Kur'an'a göre sabır, dayanma, direnme, göğüs germe, üstün çaba göstermedir, olumlu sonuçlara ulaştıran bir tutum, davranıştır. Yahudilerde sabır, kızgınlıkla hareket etmemek, öfkeye hâkim olmak, başa gelene katlanmak ve tahammül etmektir. Hıristiyanlıkta sabır, bekleyen, cefakâr, umutlu, sevinçli şeklinde tanımlanan bir erdemdir. Sabır olmadan insanlar zorluklarla, sıkıntılarla, acılarla baş edemezler (Doğan, 2014). Kur'an'da yüzü aşkın ayette geçen sabır; direnme, karşı koyma, pes etmeme, dayanma, umutsuzluğa kapılmama, zorluklar karşısında Allah rızasını gözetme anlamlarında kullanılmıştır. Sabır; pasiflik, miskinlik, el açıp beklemek, çaresizlik, boş vermişlik değildir, tam aksine sabır; insanı güçlü kılan, insanı gayretli kılan bir bağlanmadır. Sabır, anlık bir hal değil, devamlı olan bir inanç sürecidir. Sabır, sadece peygamberlere has bir özellik, acizliği kabullenme, tembellik, sebeplere başvurmama, atalet değildir (Sarıkaya ve Şeren, 2017). Kur'an'da, telaş, kaygı, yakınma sabrın karşıtı olarak ifade edilmektedir. Sabır, akıl ve zekânın, telaş, kaygı, yakınma acizliğin ifadesidir (Çağrı, 2008).

Sabır, hayatın önemli bir parçasıdır. Sabır, istenmeyen olaylar karşısında hayal kırıklığına uğramak yerine, kontrolü kaybetmeden sağlıklı bir tepki vermeye

yardımcı olur. Sabır ile hayatta pek çok şey daha kolay hale gelir, iş hayatı, ev hayatı, okul hayatı gibi. Sabır, gecikmeyi tolere etme yeteneğidir. Modern dünyada, sabırlı olanlar ve gecikmeyi tolere edebilenler başarılı olabilirler. Sabırlı davranmak, genellikle sosyal norm olarak kabul edilmektedir. Sabırlı kişiler, sabırsız kişilere göre daha pozitif olarak algılanmaktadırlar (Jason ve diğerleri, 2018).

Sabırsızlık, insanların akılcı davranmamalarına, fevri düşüncelerine, fevri davranmalarına sebebiyet verir. Sabırsız insanlar her şeyin bir an önce halledilmesine odaklandıkları için önemli ayrıntıları kaçırmaya ve yanlış kararlar alabilirler. Sabırsız kişiler, insanların içinde buldukları durumun farkına varamazlar ve insanların ihtiyaçlarını tespit edemezler bu nedenlerle fevri davranışlar sergilerler. Anlık öfkeye, anlık hırsla kapılmak düşünme becerilerini bloke eder ve insanı hiç düşünmeden hareket etmeye sevk edebilir. Sabır gösteremeyen kişiler akılcılıktan uzaklaşarak hayatlarının büyük bölümünde bu tür duygulara yenik düşerler. Sabırlı insan karşılaştığı olaylara ani heyecan, korku, duygusallıkla değil, sakin, itidalli, olayları derinlemesine ve çok yönlü düşünerek en akılcı sonuçlara ulaşarak en faydalı kararları alabilir. Birey yaşamında duygularını, öfkesini, kızgınlığını kontrol etmek istiyorsa, harcamadan tutunda hayatının her alanında dengeli bir yaşam istiyorsa bunların gerçekleşmesi için öncelikle sabra ihtiyacı vardır (Gözütok, 2017).

Sabır, bütün ahlaki değerlerin ana kaynağıdır. Kur'an'ı Kerimde yüzün üstünde yerde geçmesi sabrın önemine delil niteliğindedir. Sabır, davranışlarında olgunluk gösteren, öfke anında sabreden ve hareketlerinde aklını kullanan insanlara has bir özelliktir, hayvanlar sabır davranışından yoksundur. Sabır, ilk zamanlar güçlkle gösterilen bir davranışken daha sonraları sabır göstere göstere insanda huy haline gelebilir. İnsan kendisinde bulunan gizil güçleri sabır sayesinde keşfedebilir. Sosyal değişimlerde ve her işte başarının anahtarı sabırdır. Bir işe başlarken, o işin amaç ve vasıtaları iyi anlaşılmalı, iş ile ilgili doğabilecek güçlüklerle göğüs gerilebilmeli ve işi sonuca götürmedeki gücü birey kendisinde görebilmelidir (Sarıbaş, 2006).

Alan yazında sabır kavramı incelendiğinde, sabrın çeşitli sınıflandırmalarda ele alındığı görülmektedir.

2.3.1. Zaman Bakımından Sabır

Zaman bakımından sabır ikiye ayrılır; kısa süreli sabır ve uzun süreli sabır.

2.3.1.1. Kısa Süreli Sabır

Kısa süreli sabır; günlük hayat içerisinde gösterilen, etkisi kısa süreli olan sabırdır. Örneğin bir şey için sırada beklemek kısa süreli sabırdır (Seyhan, 2015).

2.3.1.2. Uzun Süreli Sabır

Uzun süreli sabır; insan ömrünün büyük bölümünü kapsayan, bir ömür sürebilen sabırdır. Örneğin kronik hastalıklar, engellilik, maddi ve manevi kayıplar, sevilen kişilerin ölümü vb. durumlarda gösterilen sabır uzun sürelidir (Seyhan, 2015). Sabır; sebat, azim, metanet, tahammül ve özdenetim ile ilişkilidir. Başlangıçta durumluk olan sabır, tekrarlanarak öğrenilip tutum haline dönüşerek eğilim, karakter gücü haline geldiğinde artık sürekli sabır haline gelmiş olur. Sabır düzeyleri yüksek kişiler yaşamlarını anlamlandırabilen, yakın ve uzak hedefleri olan, karşılaşılan olumsuzluklarda kendilerini daha hızlı toparlayabilen, olumlu zihinsel fonksiyonlara sahip kişilerdir (Doğan, 2017).

2.3.2. Fonksiyonel Açıdan Sabır

Sabır, fonksiyonel çeşitleri açısından aktif ve pasif olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.3.2.1. Aktif Sabır

Doğuştan ya da sonradan engelli olan bir kişinin engelini kabullenmesinde, ödünleyici girişimlerde bulunmasında, kendisine yeni bir kimlik oluşturarak hayatına devam etmesinde aktif sabır söz konusudur. Aktif sabır, karşılaşılan zorlukların kabullenmesinin ardından bilişsel süreçleri kullanarak zorluklara direnme, zorluklarla mücadelede çözümler bulmadır (Seyhan, 2015).

2.3.2.2. Pasif Sabır

Mesleği ile ilgili güçlükler yaşayan bir engelli bakım çalışanının yaşadığı güçlükler ile ilgili hiçbir şey yapmaması emekliliğini beklemesi durumu pasif sabırdır. Pasif sabır, tahammül etme, bilişsel süreçleri kullanmadan zorluklar

karşısında gönüllü ya da gönülsüz dayanma, zorluklara katlanma, psikolojik ifadesiyle sıkıntıları içe atmadır (Seyhan, 2015).

2.3.3. Sabrın Önemi

Engelli bakımı ve rehabilitasyon mesleği açısından sabır temel özellik niteliği taşımaktadır. Sabırsızlık, insanın hem iç dünyasını hem de ilişki halinde olduğu insanlarla ilgili tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sabır, hem bireysel hem toplumsal hayatımızda yeniden konumlandırılmalıdır (Akyol, 2015). Sabır, zorluklar karşısında insana verdiği güç sayesinde korku ve kaygı gibi duygusal sıkıntıları tedavi, terapi eder. Davranış ve algılayış tutarsızlıklarına yol açan bölümmüş kişilik rahatsızlığından, insan sabır ile korunabilir (Sayın, 2012). Haberleşmenin, yolculuğun ve birçok işin kolayca ve hızla yapılabildiği çağımızda sabırlı olmak zordur. Günümüzde başarılı olmak için nerede ne kadar duracağını bilmek, sabırlı olmak gerekmektedir. Her türlü eğitim içinde sabır gereklidir. Ulaşmak istediğimiz hedef için acele etmek boşunadır, acele etmekle işler sarpa sarar ve netice iyice gecikir (Eren, 2010). Hasta yakınları, hastaları ile ilgilenirken, hastalarının bakımına yardımcı olurken bazı sıkıntılarla karşılaşabilirler ve hasta yakınlarının azimleri, cesaretleri, dayanma güçleri zayıflayabilir. Böylesi durumlarda sabır en önemli baş etme, manevi destek araçlarından (Doğan, 2017).

Modern dünyanın hayat şartları insanların sabırlarının azalmasına neden olmaktadır. Yaşamdaki hız, insanların isteklerine de yansımıştır, insanlar adeta acelecilik hastalığına yakalanmışlardır. Her şeyin bir an önce, hızlı bir şekilde olmasını isteyen insan sabredememekte, istekleri geciktiğinde, güçlüklerle karşılaştığında yılgınlığa düşmekte, yaşamdan çekilmekte hatta depresyona bile girebilmektedirler. Sabırsızca hareket eden günümüz insanı suç işleyebilmekte “bir anda oldu, cinnetti” diye ifade vermektedirler. Bu tür olayların günümüzde çokça yaşanması sabır hasletinin günümüz insanında geliştirilememesinden kaynaklanmaktadır (Ateş, 2019).

Sabır, problemlerin daha kolay ve sağlıklı bir şekilde çözülmesini sağlar. Uzun vadeli hedefler, uzun süreli güçlükler için uzun süreli sabır tutumuna ihtiyaç duyulur (Özdemir, 2018). Sahip olunan meslek, bireyin kişilik özellikleri, ilgi ve

yetenekleriyle örtüşüyorsa birey mesleki açıdan daha verimli olacaktır, kendini gerçekleştirme fırsatı bulacaktır. Eğitim, bakım ile ilgili mesleklerde çalışanların etkili iletişim becerilerine sahip olması, sabırlı, hoşgörülü, yenilikçi, gelişime açık olması, öğretmekten zevk alması gibi kişilik özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir. Hoşgörü sayesinde hata yapmaktan korkmak, kaygı duymak gibi olumsuz duygular ortadan kalkacak insanlar hatalarından bir şeyler öğrenme fırsatı bulacaklardır. Sabır sayesinde, olumsuz söz ve davranışların farkına varılır ve giderilmesine zemin oluşturulur. Bireylere bir şeyler yapması için fırsat verilmesi de sabırla ilgilidir (Hotaman, 2011). Başarılı olmak, iyi insan olarak yetişmek, mesleğinde uzman olmak hep sabrın sonucunda olmaktadır (Bulut, 2005).

2.4. Sabırsızlık

Sabırsızlık; gündelik yaşamda, kişilerarası ilişkilerde, hayatta karşılaşılan güçlüklerde, insanların bilişsel muhakeme yeteneklerini kullanmadan, eylemlerinin sonuçlarını düşünmeden kararlar vermeleri, fevri hareket etmeleridir. Sabırsız “sabır göstermeyen, sabrı olmayan, aceleci”; aceleci “çabuk davranan, tez iş gören, canı tez, sabırsız, tez canlı, telaşlı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

Günümüz insanı günlük hayatın hızlı akışı içerisinde sabır özelliğini yitirmiştir (Akyol, 2015). Sabırsızlık, bir anda, acele ederek bir şeyler istemektir. Sabırsız kişiler bir hedefe ulaşmanın belli bir zaman gerektirdiğini bilmezler, acele ederler ve yarı yolda kalır, sonuca ulaşamazlar (Ulusoy, 2010).

Sabırsızlık, bireyin çok kolaylıkla yapabileceği işleri yapamamasına, mutlak başarılı olabileceği durumlarda bile başarısız olmasına neden olur. Sabır ise başarının kolayca elde edileceği, amaca kolayca ulaşılabilenimiz durumlarda bize başarıyı getirir hatta zorluklarda, amaca kolayca ulaşamayacağımız durumlarda bile sabır bir anahtar görevi görür zorlukları, güçlükleri aşmamızı sağlar. Örneğin, bakım merkezine yeni gelmiş bir engelliden hemen kuruma alışmasını beklemek, kurumun rutinlerini yerine getirmesini beklemek mümkün olabilecek alışma durumunu bile imkânsız hale getirebilecektir. Bakım merkezine yeni gelmiş engellinin kuruma ve kurumun rutinlerine uyum sağlaması için sabırlı olmak gerekir. Musluğu açma becerisine sahip olmayan bir engelliden sabırsızca hemen ellerini yıkamasını istemek

bize başarısızlıktan başka bir şey getirmeyecektir. Engellilere verilen bakım hizmetlerinde, sabır mesleğin olmazsa olmazıdır Sabırsız çocuklar eğitimlerinde de sorunlar yaşayabilmekte, okul performansları düşük olmakta ve eğitimleri daha az ileriye dönük olmaktadır. Sabırsız çocukların hayat boyu elde ettikleri gelir düşüktür ve sık işsiz kalmaktadırlar. Sabırsız çocukların %32'sinin yaşlarına göre 18 yıl içerisinde bir suçtan hüküm giyme olasılığı vardır (Golsteyn, 2013).

Engellilere yönelik bakım hizmetlerinde sabırlı olmak bakım verenler için hayati öneme sahiptir. Öfke anında sabır gösteremeyen bakım personeli hem kendini hem de çalıştığı kurumu çok güç durumlara düşürebilir. Türkiye’de engellilere yönelik suçlar yasalar nezdinde ve toplum vicdanında kabul edilemez suçlar arasındadır. Engelli bakım personelinin “Çok sinirlendim, engelli birey bana vurdu, sabrım taşı vb.” kendini savunmak için kullanabileceği ifadelerin geçerliliği yoktur. EBR alanında çalışan bir bakım elamanının mesleğinin gereği olan sabır davranışına sahip olması gerekmektedir. Bir engelli bakım elamanının “yirmi yıl yatağa bağımlı engellilere ben nasıl bakarım” diye düşünmesi gerçekçi bir düşünce değildir ve bu şekilde bir bakım hizmeti de yoktur, bakım elamanı bu şekilde bir düşünce ile sabrını tüketmiş olmaktadır. Oysaki engellilere bakım verilen kurumlarda vardiya sistemi dönerli bir şekilde değişmekte yine aynı şekilde bakım verilen gruplarda da değişiklik yapılmaktadır. Yani 20 yıl boyunca aynı gruba bakmak mümkün değildir, gerçekte de bağdaşmamaktadır. Bu şekilde düşünmek kişinin sabır gücünü zayıflatmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Engelli bakım elamanının “20 yıl çalıştım bende sabır kalmamıştır” diye düşünmesi sabrını tüketmekten başka bir işe yaramayacaktır. Öfke ile hareket edip büyük pişmanlıklar yaşamamak için öfke anında bize yardımcı olacak sabrı tüketmemek, bağışlayıcı olmak ve ağırdan almak önerilmektedir (Segal ve Dunne, 2008).

2.5. Sabırın Geliştirilmesi

Sabır konusunda bilinmesi gereken en önemli husus her isteğimizin olmayacağını kabul etmemizdir ve sabırsızlık sonucunda elimizdekileri de kaybetme riskinin olduğudur (Akyol, 2015). Sabır bir şey veya durum için vaktin gelmesini beklemek olarak açıklanmaktadır. Ör: Bir tırtılın kelebek olmasını istiyorsak

kabuğunda değişimine, kozalağında kelebek olmasına izin vermeliyiz yoksa kozalaktan kelebeğin çıktığını asla göremeyiz. Meyve yemek istiyorsak olgunlaşmasını sabırla beklemek zorundayız, yoksa dallarında çiçekler meyve haline bürünemez. Bebeğin dünyaya gelmesini 9 ay bekleriz, biliriz ki acele etmekle, sabırsızlıkla bebeğimize kavuşamayız. Dolayısıyla insanların hedeflerine ulaşması için sabırlı olması gerekmektedir. Sabır, farklı düşüncelere, farklı kimliklere anlayışla bakabilme, farklılıklardan kaynaklanan sıkıntılara hoş görü ile yaklaşabilmektir. Sabır, durması gerektiği yerde insanın durmasını sağlayan, taşıtlardaki fren gibidir. Sabır, hayatın sıkıntı, zorlukları karşısında pes etmeyerek, sabrı kazanmak için çalışarak elde edilebilir. Sabır, doğuştan gelen bir özellik değildir, sonradan kazanılan ahlaki bir erdemdir. Sabrı kazanmada fitri özellikler ve sağlam bir irade gerekmektedir (Temizkan, 2012).

Sabır, güçlü ve doğru hareketi gerçekleştirmek için içinde bulunulan durumu anlamaktır ve eyleme geçmeden önce düşünce, faaliyet planı geliştirmek için gerektiği kadar bekleyebilmektir. Akli sağduyulu hareket etme noktasında sabitleyen sabır eğitimidir. Günümüz aileleri çocukların doğal gelişimini dikkate almadan çocukların hemen öğrenmesini, hemen büyümesini, hemen olgun davranışlar göstermelerini isteyebiliyorlar. Osmanlı'da sanat çalışmaları sabır eğitiminin en çok görüldüğü alandır, hat, tezhip, ebru gibi sanat çalışmaları sabır eğitiminde kullanılan sanat çalışmalarına örnek gösterilebilir. Sabır eğitiminde ziraatla ilgili faaliyetlerde kullanılmaktadır. Çiçek, domates vb. yetiştirmek sabır eğitiminde ziraat ile ilgili örnek çalışmalardır. İnsanlarda sabır olmadığı için birçok iş uzun süreli yapılamamakta, işler yarım bırakılarak yatırımlar israf olmaktadır. Sabırsızlık, yapılan işin kalitesini de etkiler, sabırsız insan işlerin bir an önce yapılıp bitmesini ister. Acele ile yapılan işlerde kalite ortaya çıkmaz. Büyük firmalarda kalite kontrol çalışanlarında aranan ilk özellik sabırlı olmadır (Gazneli, 2011).

Ulusoy'un (2010), sabır gücünü kazanmak için verdiği dört önerisi şu şekildedir:

1. Sonuca ulaşacağına birey inanmalı ve bu konuda gereken azme sahip olmalıdır.

2. Hedefe ulaşmak için hedefe ulaşma çalışmalarında uygun yöntem ve teknik kullanılmalıdır.

3. Sonuca ulaşmak belli bir zaman alacaktır, bu zaman çalışılarak geçirilmelidir.

4. Olumsuz duygu ve düşüncelere (acaba başarabilir miyim, başaramamaktan korkuyorum, zaten ben başaramam, bu imkânlar ile başarmam mümkün değil, kendimi hazır hissetmiyorum) karşı direnebilmek.

İnsanlar için en önemli değerlerden biri olan sabır, zorluklara, sıkıntılara dayanma, problemlerle baş etme, hayatta kalabilme yeteneğidir. Her toplumun kendine has değerleri olmakla birlikte, adalet, sevgi, saygı, sabır, iyilik, yardımlaşma gibi değerler evrensel kabul gören değerlerdir (Okçu ve Platin, 2018). Değer, toplum üyeleri tarafından paylaşılan ortak bir kültür ögesi, iyi ya da doğru hakkında yargılarımızı oluşturan temel kavramdır. Sahip olduğumuz değerlerimizle yaşantımızda olup bitenleri süzgecimizden geçirir davranışlarımıza yön veririz. Bireylerin sahip oldukları değerler bilinirse, çeşitli durumlarda nasıl davranacakları tahmin edilebilir. Değerler, meslek seçimini de etkilemektedir (Çalışkur, 2012). Sosyal bir varlık olan insanın, toplum içerisinde huzurlu yaşayabilmesi için toplumla bütünleşmeye ihtiyacı vardır. Toplumsal bütünleşme, sosyal yaşantı, kültürel durum, ahlaki kurallar gibi toplumun geneli tarafından kabul edilen değerlere sahip olmakla ve ilkelere uymakla mümkün olabilir. Toplum eğitim kurumları aracılığı ile değerlerini fertlerine aktararak geleceğini yapılandırır. Türkiye’de 2010 yılından itibaren MEB tarafından öğrencilere değerler eğitimi verilmeye başlanmıştır (Sağlam, 2016).

2.6. Kişilik

Kişilik 1920’de ilk olarak Jung tarafından gündeme getirilmiş ve daha sonra yapılan çalışmalarla geliştirilmiştir (Koçak, 2017). Kişilik, bir süreç içinde oluşan, doğumdan ölüme kadar devam eden, gelişiminde eğitim, deneyim ve öğrenmenin etkili olduğu ve bir kişinin tüm özelliklerini yansıtan belirgin, kolay değişmeyen, bireyi diğer insanlardan ayıran tutarlı özelliklerinin tümüdür (Aytaç, 2001). Kişiliğin, üzerinde anlaşmaya varılmış genel bir tanımı bulunmamaktadır. Kişiliğin, günlük dilde değerlendirici ve betimleyici kullanımları vardır. “Harika bir kişilik, kişiliksiz”

ifadeleri değerlendirci nitelikteki; “saldırgan bir kişilik, uyumlu bir kişilik” ifadeleri betimleyici nitelikteki kullanımını örneklendirir. Kişilik tanımı yapılırken genelde bireysel farklılıklar vurgulanmaktadır. (İnanç ve Yerlikaya, 2011). Kariyer planlamasında, üniversite bölüm-program tercihinde bireylerin kendi kişilik özelliklerini bilmesi önemlidir. EBR mesleği için sabırlı, hoşgörülü, dışadönük, sorumluluk sahibi ve benzeri kişilik özelliklerine sahip olmak meslek elamanlarında aranan kişilik özelliklerindedir. Kişilik, “Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet, bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların bütünü” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

Kişilik, Latince “persona” kelimesinden gelmektedir ve içinden akseden anlamını taşır. Mizaç, organizmanın yeteneklerinden doğrudan doğruya gelen özelliklerdir. Örneğin: içe dönüklük, rahatlık, hareketlilik, mücadeleçilik, çekingenlik gibi. Karakter ise ferdin ahlaki davranışlarının yönünü, ahlaki davranışlardaki tutarlılığını ifade etmektedir (Ünlü, 2004). Kişilik, insanların farklı zamanlarda, farklı durumlarda, olaylardan, içinde bulunulan durumlardan etkilenmeden benzer davranışları göstermesindeki tutarlılıktır. Davranışlardaki bu tutarlılık bireylerin nasıl davranışlar sergileyebileceği konusunda tahminde bulunmayı kolaylaştırmaktadır. Birey, çekingen kişilik özelliğine sahip ise bu özelliği onun hayatındaki birçok alanı etkiler. Örneğin neşeli bir kişi hüznün içerikli bir filmi değil komedi tarzı bir filmi tercih eder (Barış ve diğerleri, 2012). Kişilik, insanları birbirlerinden farklı kılan ve diğer insanlardan ayıran, belirgin, değişmeyen, tutarlı olan en önemli özelliktir. İnsanlara bireysel özelliklerini veren kişilikleridir. Kişilik, gelişim süreci içinde zamanla kazanılan bir özelliktir ve kişiliğin kazanılmasında eğitim, deneyim, öğrenim önemli rol oynar. İnsan isterse duygularında, düşüncelerinde, davranışlarında değişime giderek kişiliğinde bazı değişiklikler yapabilir (Aytaç, 2001). Kişilik, insanları birbirinden ayıran ve kişiye özgü davranışların gösterilmesinde etkili olan özelliklerin tümüdür. Kişiliğin oluşumunda biyolojik ve kültürel faktörler, aile, toplum, arkadaşlar ana faktörlerdir. Bir insanın A-tipi ya da B-tipi kişilik özelliklerine sahip olması onu iyi ya da kötü yapmaz. A-tipi kişilik özelliklerine sahip bir insan başarı odaklı, sorumluluğu yüksek, örgüte bağlı iken, B-tipi kişilik özelliklerine sahip insan esnek, iletişim yönü

güçlü ve uyumludur (Tokat ve diğerleri, 2013). Kendimizin ve başkalarının değerler sistemini anlamada kişilik tipleri gündeme gelmektedir. İçinde bulunduğumuz toplum, belli görevlere belli kişilik tiplerini uygun görebilmektedir. Kendi kişilik tipimizi, başkalarının kişilik tipini öğrendiğimizde davranışlardaki farklılığı anlamamız, anlamlandırmamız ve başkalarını kabul etmemiz daha kolay olacaktır. Kişilik tiplerinin güçlü ve zayıf yönleri vardır ancak bu bilgi davranışlara bahane konusu yapılmamalıdır (Demircioğlu, 2003).

Freud, kişiliği ruhsal aygıt olarak tanımlar ve benlik dizgesi (id, ego, süper ego) olarak yorumlar. Erikson'un kişilik kuramı doğumdan ölüme geniş boyutludur ve Freud'un kuramından esinlenmiştir. Adler, insanda ait olma, toplumda yer edinme duygusunun olduğunu, bu amaçla gösterilen çabaların toplumsal ilgi olduğunu ve toplumsal ilginin öğrenilebilir-öğretilebilir olduğunu böylece toplumsal kimliğin oluştuğunu, toplumsal kimliğin kişiliğin temel bir niteliği olduğunu ifade eder. Jung, kişiliği bilinç ya da bilinç dışı duygu-düşünceleri içeren bir alan (psişe) olarak adlandırır ve kişiliğin temel işlevinin fiziksel ve toplumsal çevreye uyum sağlamak olduğunu söyler. Horney, kişiliğin; yaşam boyunca çevreden etkilenerek geliştiğini, algılar, duygular, düşünceler, yargılar ve amaçların birbiriyle etkileşimi sonucunda oluştuğunu, aile, toplumsal ve kültürel etkenlerin etkisiyle ortaya çıktığını söyler. Rank, ortalama insan, nevrotik ve artistik olmak üzere üç kişilik tipi tanımlar. Ortalama insan; çevreden saygı gören işlevsel insandır fakat çevresel değerler değiştiğinde kendini yalnız hisseder, bu kişilik tipindeki insanlar toplum beklentilerinin egemenliğine girerler. Estetik insan; yaratıcı ilişkiler kurabilen, bu sayede yaşam ve ölüm korkularının oluşturduğu kutuplaşmaya çözüm bulan, kendi hedef ve ideallerini yapılandırabilen kişilerdir. Nevrotik insan; yaşamdaki karşıt eğilimleri birleştirmeye çalışmış fakat başarılı olamamış, içinde bulunduğu toplumdan soyutlanmış ve kültürleriyle özdeşim kurma şansını yitirmiş kişilerdir (Topses ve Serin, 2012).

Kişilik yapılarını açıklamaya çalışan kuramların çoğu, kişiliğin gözlenebilen özelliklerinin nasıl olduklarını açıklar. İnsan davranışları nitelik, alışkanlık, tutum, tip gibi kavramlarla açıklanmaya çalışılır. Kişilik sayısız özelliklerin birleşimi ile oluşan, değişik katmanların bulunduğu bir yapıdır. Üç temel insan tipi vardır.

Endomorf; iç organları gelişmiş, karın bölgeleri geniştir, bedenleri yuvarlak, kasları gevşek, saçları seyrek, ciltleri düzgündür. Endomorf beden yapısına sahip bireylerde viserotonik kişilik yapısı bulunur. Viserotonik bireyler, yemek yemeyi seven, çabuk duygulanan, güvensiz, açık yürekli, sevecen, insancıl, topluma kolayca uyum gösterebilen kişilik yapısındadırlar. Mezomorf; omuzları, kasları gelişmiştir, kolları güçlüdür, bedenleri dayanıklı, atletik yapıya sahiptirler. Mezomorf beden yapısına sahip kişilerde somatotonik kişilik özellikleri görülür. Somatotonik bireyler, hareketli, sporu seven, yönetme tutkusu olan, girişken, kapalı yerleri sevmeyen, içinden geldiği gibi davranan, kalabalık ortamları seven, dışadönük, sıkıntılara dayanıklı kişilik özelliklerine sahiptirler. Ektomorf beden yapısına sahip olan kişiler, ince, uzun beden yapısına, gelişmemiş kas yapısına sahiptirler. Ektomorflar, serebrotonik kişilik yapısına sahiptirler. Serebrotonikler, yavaş hareket eden, insanlarla az iletişim kuran içine kapanık, olaylara akılcı yaklaşma, duyguları üzerinde aşırı denetimci, toplumdaki arkadaşlıktan kaçma, açık alanlardan korkma, dışa yansıtılmayan duyarlılığa sahip olma, alkole yatkınlık, kaygı durumlarında yalnız kalma içine kapanma gibi kişilik özelliklerine sahiptirler (Köknel, 1985).

A tipi kişilik ölçümlerinden yüksek puan alan kişiler tükenmişlik ölçümlerinden de yüksek puan almaktadır, iş tatmini ölçümlerinden ise düşük puan almaktadırlar (Keenan ve McBain, 1979; Akt, Basım ve diğerleri, 2011). Kişilik özelliklerine uygun mesleklerin seçilmesi, mesleğe uyumu kolaylaştırmaktadır (Şengel, 2015). Kişilik özellikleri bireylerin meslek seçimlerini, iletişim kurma tarzlarını, olayları algılama şekillerini ve olaylara verdikleri tepkileri etkilemektedir. Çevresel faktörler kişilik üzerinde etkiye sahiptir ve zamanla kişilik özellikleri çevrenin etkisiyle değişime uğrayabilir. Kişilik ile mesleğin uyumlu olmaması çalışanlarda uyumsuzluk meydana getirir ve uyumsuz olan çalışan diğer çalışanları da olumsuz etkiler (Taşdemir ve diğerleri, 2016). Meslek hayatı kişiliğin oluşumunda etkilidir. İnsanlar çalışmakla sadece para kazanmazlar, sahip olunan meslek insana kimlik, saygınlıkta kazandırır (Pelit ve diğerleri, 2010).

2.6.1. Kişilik Tipleri

Utangaçlık, saldırganlık, uysallık, tembellik gibi özellikler birçok durumda aynı şekilde devamlılık gösterdiğinde “treyt” (tip, özellik) adı verilmektedir. İnsan davranışlarını açıklamada kullanılan treytlar üzerinde duran en önemli araştırmacılar arasında Allport ve Odbert bulunmaktadır. İnsanların kişilik özellikleri belirlenebilmekte, ölçülebilmektedir ve bireylerin sakin, atak, uyumlu vb. olduğu değerlendirilmeleri yapılabilmektedir. Sakin biri evde, sokakta, iş yerinde veya herhangi bir olay karşısında sakinidir ve sakin davranışlarıyla dikkati çeker. Gerçekçi biri, içinde bulunduğu durumun olumlu, olumsuz tüm yönlerini görür. İçer dönük bireyler, sakin, sessiz, konuşmayı fazla tercih etmeyen, kendisiyle meşgul olan, fazla arkadaşları olmayan, çevreleri ile ilişkileri sınırlı olan, çekingen kimselerdir. Dışa dönük bireyler, hareketli, konuşkan, girişimci, rahat, sıcakkanlı, gerektiğinde saldırgan, korkusuz kimselerdir. Kişilik özelliklerine göre yeteneklerde farklılaşmaktadır, bir birey kişisel özelliği doğrultusunda teknik yeteneğe sahipken, başka bir birey iletişim konusunda yeteneğe sahip olabilir (Aytaç, 2001). EBR mesleği için sakin, dışadönük treyt kişilik özelliklerinin uygun olduğu, gerçekçi, içedönük treyt kişilik özelliklerinin uygun olmayacağı düşünülmektedir.

Köknel'e (1998), göre zorlanmaya yatkın kişilik yapısı ve tipleri şu özelliklere sahiptirler:

1. Kaygı düzeyleri yüksektir
2. Sıkıntılı duygu durumlarında artış eğilimleri vardır
3. Ertelenen, bastırılan, denetim altında tutulan duygu ve düşüncelere sahiptirler
4. Kendine, başkalarına karşı güvensizlikleri vardır
5. Kusursuz, yetkin, tam gözükme istekleri vardır
6. Saplantılı, takıntılı düşünceleri eyleme dönüştürme istekleri vardır
7. Bitmez, tükenmez, sonu gelmeyen amaçlar, istekler, beklentiler içindedirler
8. Bulduğu konumu değiştirme istekleri vardır
8. Kuralcılık, ilkelere bağlılık hatta kurallara tutsaklıkları vardır
9. Çalışmaları, çabaları yetersiz görürler, yaptıklarından mutlu olamazlar
10. Çalışmalarda aşırılık gösterirler

1959 yılında John L. Holland'ın ortaya koyduğu “Mesleki Kişilik Kuramına” göre meslek seçimi kişiliğin bir ifadesidir ve aynı işi yapanlar benzer kişilik özelliklerine sahiptirler. Bireyler kişilik tiplerinin benzerliklerine göre 6 (Gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci, geleneksel) kişilik tipine ayrılabilirler. “Holland’ın Tipoloji Kuramı” tüm dünyada yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Pişkin, 2013). Bu kişilik tipleriyle ilgili özelliklere aşağıda yer verilmiştir.

2.6.1.1. Holland’a Ait Altı Mesleki Kişilik Tipi

1. Gerçekçi Tipler: R harfi ile temsil edilen gerçekçi kişiler güç, beceri ve koordinasyon gerektiren, fiziksel çalışmalara uygun meslekleri tercih ederler. Gerçekçi tipler atılgan, fiziksel yönden güçlü, mekanik konulara ilgi duyan, pratik kişilerdir. İnsanlar arasında bulunmaktan ve sözel iletişimden sıkılan, sosyal becerilerde başarısız olan gerçekçi tipler güce ve sonuçlara değer verirler. Gerçekçi kişilik özelliğine sahip bireyler için uygun olan bazı meslekler, çiftçilik, marangozluk, elektrikçilik, mühendislik vb. mesleklerdir.

2. Araştırmacı Tipler: I harfi ile temsil edilen araştırmacı kişiler akıl yürüten, güçlerini zihinsel olarak gösteren, uysal, mütevazı, azimli, düşüncelerinde esnek, bağımlı olmayan, sabırlı, meraklı ve analitik düşünce becerilerine sahip, hayalci, sezgileri güçlü olan, çevrelerini ayrıntılı olarak algılamak isteyen kişilerdir. Araştırmacı kişilik özelliklerine sahip bireyler için uygun olan bazı meslekler, antropologluk, doktorluk, programcılık, kimyagerlik vb. mesleklerdir.

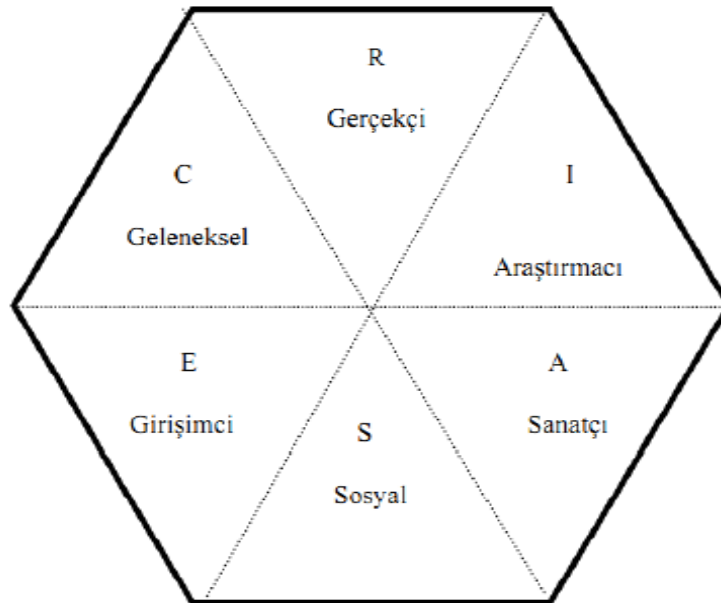
3. Sanatçı Tipler: A harfi ile temsil edilen sanatçı kişiler ifade yetenekleri güçlü, sanatsal anlamda üretici, duyarlı, bağımsız, esnek ve estetik özelliklere sahip kişilerdir. Sanatçı kişilik özelliklerine sahip bireyler için uygun olan bazı meslekler, şairlik, mimarlık, yazarlık, müzisyenlik vb. mesleklerdir.

4. Sosyal Tipler: S harfi ile temsil edilen sosyal kişiler insanlar ile birlikte olmayı, insanlara yardımcı seven, duyarlı, empatik kişilik özelliklerine sahiptirler. Sosyal kişiler dışa dönük, neşeli, hoşgörülü, grup içerisinde sosyal becerilerde başarılı kişilerdir. Sosyal tipler, mekanik ve bilimsel konulara ilgi duymazlar. Sosyal kişilik özelliklerine sahip bireyler için uygun olan bazı meslekler, sosyal hizmet uzmanlığı, çocuk doktorluğu, psikologluk, öğretmenlik vb. mesleklerdir.

5. Girişimci Tipler: E harfi ile temsil edilen girişimci kişiler insanları etkileme ve ifade kabiliyetine sahip, cümle kurmada başarılı, motivasyonu yüksek, dışa dönük, özgüveni yüksek, azimli, ikna edici kişilik özelliklere sahiptirler. Girişimci tipler, güç ve statü elde etmek için çalışan, hedeflerine ulaşmada başka insanlardan yararlanan, ekonomik ve politik alanlarda başarıya önem veren kişilerdir. Girişimci kişilik özelliklerine sahip bireyler için uygun olan bazı meslekler, iş adamlığı, siyasetçilik, satış temsilciliği, pazarlamacılık, televizyon yapımcılığı vb. mesleklerdir.

6. Geleneksel Tipler: C harfi ile temsil edilen geleneksel kişiler nesnelere üzerine odaklanan, kurallara bağlı, tertip ve düzene önem veren, kontrolcü kişilik özelliklerine sahiptirler. Geleneksel tipler, şirket işlerinde çalışmayı seven, duygulardan ziyade nesnelere anlamayı tercih eden, organizasyona, başarıya önem veren, sanatla ilgilenmeyen kişilerdir. Geleneksel kişilik özelliklerine sahip bireyler için uygun olan bazı meslekler, sekreterlik, istatistikçilik, vergi uzmanlığı vb. mesleklerdir. 6 kişilik tipi ile ilgili “Meslek Tercihi Altıgeni” şekil 1.’de verilmiştir. (Gencür, 2011). Sosyal mesleki kişilik tipinin EBR mesleği için uygun olduğu düşünülmektedir.

Şekil 1. Holland’ın Meslek Tercihi Altıgeni (Gencür, 2011).

2.6.1.2. A ve B Tipi Kişilik

1. A Tipi Kişilik: A tipi kişilik davranışları gösteren insanlar, batı toplumlarında kabul görür ve ödüllendirilir. Bu kişilik tipine sahip insanlarda ülser, kalp hastalıkları gibi birçok hastalık daha fazla görülmektedir. A tipi kişilik özelliklerine sahip insanlar yarışma halinde olma, ataklık, hırslı olma, acelecilik, sabırsız, saldırganca davranma eğilimi vb. özelliklere sahiptirler. A tipi kişilik özelliklerini, B tipi kişilik özelliklerine dönüştürmek sabır eğitimi ile mümkündür (Tarhan, 2016).

A tipi kişiliğe sahip insanlar daha çalışkan, üretken, azimli iken B tipi kişiliğe sahip insanlar daha dengeli, sakin ve rahattırlar. Özel sektör çalışanlarının daha çok A tipi kişilik özelliğine, devlet memurlarının ise B tipi kişilik özelliğine sahip kişiler olabileceği ön görülmektedir. A tipi kişilik özelliğine sahip çalışanların, yavaş hareket eden, sabırlı, sakin kişilerle çalışmayı tercih etmeyecekleri olası görülmektedir. İş, kişilik yapısını şekillendirmektedir, B tipi kişiliğe sahip özel sektör çalışanı zamanla A tipi kişilik davranışları sergilemeye başlamaktadır (Koçak, 2017).

2. B Tipi Kişilik: B tipi kişilik davranışları gösteren insanlar, sabırlı, sakin, başkalarının konuşmalarını dinleyen, baskı altında bile soğukkanlılıklarını koruyan, bekleme zamanlarında sabır gösterebilen, rekabetçi olmayan, yumuşak başlı, yavaş hareket etmeyi seven, açık sözlü, küçük şeylerden mutlu olabilen, sınırlı sorumluluk isteyen, esnek kişilik özelliklerine vb. özelliklere sahiptirler (Tarhan, 2016). B tipi kişilik tipinin EBR mesleği için uygun olduğu düşünülmektedir.

3. Karma Tip Kişilik: Çalışanlar, A ve B tipi kişilik özelliklerinin ikisine birden sahip olabilirler, bu tür kişiler karma tip kişiliğine sahip bireyleri oluşturur. Karma tip kişiliğe sahip bireylerin çalışma ortamları için önemli olan A veya B kişilik tiplerinden hangisine daha yatkın davranışlar sergilediğinin tespit edilip çalışma hayatında başarının elde edilmesidir (Pelit ve diğerleri, 2010).

2.6.1.3. Enneagram Kişilik Tipleri

“Enne” dokuz ve “agram” kişilik, kelimelerinin birleşimiyle oluşan enneagram Yunancada “dokuz kişilik” anlamına gelmektedir. Dokuz kişilik tipinin üç tanesi zihin, üç tanesi duygu, üç tanesi fizik merkezlidir. Dokuz tip, mükemmelliyetçilik,

yardımseverlik, başarı odaklılık, özgünlük, araştırmacılık, sorgulayıcılık, maceracılık, liderlik, barışçılıktan oluşmaktadır. Duygusal merkezdekiler yardımseverlik, başarı odaklılık, özgünlük; zihinsel merkezdekiler araştırmacılık, sorgulayıcılık, maceracılık; fiziksel merkezdekiler mükemmelliyetçilik, liderlik, barışçılık özelliklerine sahiptir (Demir, 2012). Duygusal merkezli kişilik tipinin EBR mesleği için uygun olduğu düşünölmektedir.

2.6.1.4. Yüz Yapısına Göre Kişilik Tipleri

İnsan yüzünün yapısal özelliklerine göre üç kişilik tipi tespit edilmiştir ve insan yüzünde üç ana bölge belirlenmiştir. Bu üç ana bölge alın, burun, çeneden oluşmaktadır ve en gelişmiş olan bölgeye göre kişilik özelliği belirlenmektedir. Bireyin alın bölgesi daha gelişmişse zihinsel yönden güçlü olduğunu, burun bölgesi daha gelişmişse duygusal yönden güçlü olduğunu, çene bölgesi daha gelişmişse fiziksel yönden güçlü olduğunu gösterir (Demir, 2012).

2.6.1.5. Web Tabanlı Uzman Sisteminde Kullanılan Kişilik Tipleri

1. Popöler Optimistler: Dışa dönük, konuşkan ve iyimserdirler, duygusal ve kanıtlayıcıdır. İnsanlarla birlikte olmayı severler, işlerini eğlenceye dönüştürürler, her zaman en iyi olanı isterler. Oyunlara meraklıdır, buldukları ortamlarda ön plana çıkarlar, faaliyetlerin organizasyonunda liderlik yaparlar, yaşları ilerlese bile çocuk ruhludurlar.

2. Melankolikler: İçe dönük, düşünceli, sessiz ve karamsardır. Problemlerin kaynağına inmeyi isterler, yalnız çalışmayı sever, yeteneklerine göre işleri tercih ederler.

3. Güçlü Klorikler: Dışa dönük, yapıcı ve iyimserdirler, hayalleri imkansızlıklarla ilgilidir. Her zaman amaçları vardır, amaçlarına ulaşır ve ortaya bir şeyler koyarlar. İçinde oldukları işin başarılı olmasını isterler. Liderlik özellikleri vardır, hangi işi yaparlarsa yapsınlar en tepeye ulaşmayı isterler.

4. Barışçıl Soğukkanlılar: İçe dönük, karamsar ve olaylara seyirci kalmayı tercih eden kişilik özellikleri vardır. Olayları kafaya takmaya gerek olmadığını, olayların sandığımız kadar önemli olmadığını düşünürler, değişimler onları rahatsız etmez. Yalnız olduklarında da, insanlarla birlikte olduklarında da mutludurlar. Hayatı

uçlarda yaşamazlar, dengeli olmayı tercih ederler. Dikkatleri üzerlerine çekmeyi istemezler, herhangi ödül beklentileri olmadan görevlerini yerine getirirler. Görev insanıdır, kendilerinden yardım istendiğinde sakince yardım ederler. Onların yakınında olmak memnuniyet vericidir, anlaşılması en kolay olan gruptur (Öztürk, 2014). Popüler optimist kişilik tipinin EBR mesleği için uygun olduğu düşünülmektedir.

2.7. Meslek Seçimi

İlk çağlardan itibaren insanlar geçimlerini sağlamak için çeşitli işler yapmışlardır. Avcılık ile başlayan bu süreç çiftçilik, askerlik, din adamlığı gibi mesleklerle devam etmiş, günümüze kadar meslek çeşitleri artmış, mesleklerin sayısı çoğalmıştır (Ensari ve Alay, 2017). Belli işler için gerekli hüneler belirlenmesi ve o işten para kazanma daha sonra o işi başkasına bırakma ile meslek kavramı ortaya çıkmıştır. Bilim ve teknoloji dünyasındaki gelişmeler meslek kavramında da değişimlere yol açmıştır. Günümüzde gücün yerini bilgi ve yetenek almıştır (Gencür, 2011). Meslek, kişinin özel merakı için yaptığı bir şey olmayan, sadece kişinin kendi tatmini için yapılmayan, başkalarının fayda görmesi için yapılan ve karşılığında kazanç elde edilen faaliyettir (Kuzgun, 2000). Meslek, insanlara faydalı olacak mal veya hizmet üretmek ve karşılığında maddi kazanç sağlanan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve beceriye dayalı, kuralları toplum tarafından belirlenmiş etkinlikler bütünüdür. Kariyer ise, bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirlerini izlemesi sonucu ortaya çıkan genel durum ve meslekte ilerleme, duraklama ve gerilemeyi ifade eden bir kavramdır (Kuzgun, 2004). Meslek, insanların sürekli olarak icra ettiği ve birçok kuruluştaki aynı şekilde ya da benzeri olan bir grup ekonomik faaliyettir (Uysal, 1970). Meslek, “Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş”, iş ise “Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Meslek, kişinin varlığını gösterebileceği, yeteneğinin, ilgisinin, sevgisinin olduğu ve gerçekte de yapmak istediği çalışmalardır. İş, sadece para kazanmak, sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan çalışmalardır (Türkmenoğlu, 2014).

Hangi çağda olursa olsun ihtiyaçlarını gidermek ve yaşamını sürdürmek için insan çalışmak zorundadır. Belirli bir yaşa geldikten sonra çalışmaya başlamak hem yaşamın devamı için gerekli hem de toplumsal bir zorunluluktur (Gencür, 2011). Türkiye’de meslek seçimi lise dönemine denk gelmektedir. Lise döneminde belirginleşen meslek tercihinde yetenek, ilgi, değer ve kişilik özelliklerinin çok fazla dikkate alınmadığı söylenebilir. Meslek seçiminde, mesleki olgunluğa sahip olmak başarılı meslek tercihinde, yetkinliği ifade etmektedir. Meslek seçiminde mesleki olgunluğa sahip birey, mesleki plan yapma, mesleklerle ilgili farkındalığa sahip olma ve meslek seçimini üstlenebilecek yeterliliğe sahip olma gibi özelliklere sahiptir. Meslek seçiminde kişilik özellikleri dikkate alınmalıdır. Dışadönük kişilerin, sosyal yönleri güçlüdür. Nevrotik kişiler, stresli durumlardan hemen etkilenirler, zorluklarla başetme gücüne sahip değildirler. Uyumlu kişiler, işbirliğine açık, sosyal ilişkilerinde nazik kişilerdir. Sorumluluk özelliklerine sahip kişiler, iç disiplinleri yüksek, tutarlı, sorumluluk duyguları yüksek kişilerdir. Açıklık kişilik özelliğine sahip kişiler, hayal güçleri yüksek, yeniliklere açık ve risk almayı seven kişilerdir (Atli, 2017). Meslek seçimi kavramı, yaş gruplarına göre farklı tanımlanabilir. Dört yaşındaki bir çocuğun doktor olmak istemesi fantezi olarak nitelendirilirken, gerçekten mesleğe girme durumunda olan bir yetişkinin durumu meslek seçimi olarak nitelendirilmektedir. Meslek seçimi, gelecekte yapılmak üzere düşünülen birçok meslek içerisinden tercihte bulunmaktır. Meslek seçimi ve meslek tercihinin aynı manada kullanımları bulunmaktadır. İnsanların, fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarının tatmininde de meslek seçimi önemlidir. Meslek seçimi bir anda gerçekleşen bir durum değildir, birçok değişkenin etkileşiminin ve belli bir gelişimin sonucudur. İnsan gücünün değerlendirilmesinde, işe göre insan seçmek önemli olduğundan bir taraftan işlerin analizleri yapılmakta diğer taraftan bireylerin çeşitli psikolojik faktörleri tanımlanmaktadır. Meslek seçiminde bireyin ilgilerinin bilinmesi isabetli bir karar verilmesinde önemlidir (Uysal, 1970). Birey meslek seçiminde öncelikle ilgilerini, yeteneklerini, güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmelidir. İlgi, bir şeyi yapmaktan duyulan hoşnutluk derecesidir. Yetenek, doğuştan sahip olduğumuz ve herhangi bir bilgiyi, beceriyi veya davranışı öğrenmede kullandığımız kapasitedir (Türkmenoğlu, 2014). Ergenlik döneminde bireyler okul seçimi ve meslek seçimi gibi iki önemli karar almak durumundadırlar. Ergenlik döneminde verilen kararlar

daha sonraki mesleki hayatı etkilemektedir. Meslek seçimi insan hayatında en önemli seçimlerden bir tanesidir. Birey meslek seçimiyle birlikte, yaşayacağı çevreyi, ekonomik koşullarını ve ilişkide bulunacağı insanları da seçmiş olmaktadır. Ergenlik döneminin kendine has özellikleri meslek seçiminin sağlıklı yapılmasında güçlükler yol açmaktadır. Bundan dolayı ergenlik dönemindeki gençler meslek seçimini sağlıklı yapamayabilirler. Bu dönemde seçilen meslekler “buluğ meslekleri” diye adlandırılmaktadır. Ergenler sağlıklı meslek tercihi için meslekler hakkında bilgilendirilmeye ve rehberliğe ihtiyaç duymaktadırlar (Kulaksızoğlu ve Kulaksızoğlu, 2000).

Bireylerin çalışma hayatında kendilerini en iyi şekilde ifade etmeleri, emekli olana kadar aynı mesleği yapmaktan sıkılmamaları, seçtikleri mesleğin kişiliklerine uygun olması, meslek seçiminin doğru yapıldığına işaret eder. Hayatımızın önemli bir kısmını geçirdiğimiz mesleğimizin seçimini, sosyo-demografik özelliklerimiz, iş avantajları, yetenek ve ilgilerimiz, ailemiz, arkadaşlarımız, öğretmenlerimiz etkiler. Günümüzde giderek azalsa da bilinçsiz meslek tercihleri yapılmaya devam edilmektedir. Bilinçli meslek tercihi için güncel gelişmeler takip edilmeli, Türkiye’de ve dünyadaki yeni meslekler araştırılmalıdır (Çelik ve Üzmez, 2014). Seçilen meslek, insan hayatının önemli bir bölümünü oluşturacağı için insanların en önemli seçimi durumundadır. Her insan geleceği ile ilgili planlar yapar, küçük yaşlardan itibaren yapılmak istenen meslek dile getirilir. Kişilik özelliklerimiz, ilgilerimiz, yeteneklerimiz, mesleğin yeterlilikleri, iş bulma imkanı, maddi getirisi, meslekte kariyer yapma imkanı, yakın akrabalarımızın düşünceleri, mesleki rehberlik hizmeti alma gibi birçok faktör dikkate alınmadan yapılan meslek tercihi bilinçsizce olmakta ve mesleğimizi tesadüfen seçmiş olmak durumunda kalmaktayız. Bireyin kendini tanımasını, meslekleri tanımasını, mesleğin ve kendinin özelliklerini uyumlu hale getirmesini sağlayan hizmetlere mesleki rehberlik denilmektedir (Tuzcuoğlu, 1994).

Ekonomik imkanlar ve işin sağlayacağı statü, meslek seçimini etkileyen işin yapısı ile ilgili özelliklerdir. Meslek seçimi yalnızca ne iş yapılacağı ile ilgili bir karar değildir, aynı zamanda nasıl bir yaşam sürdürüleceği ile ilgili bir karardır. Seçilen meslek bir ömür boyu yapılmak durumunda olabilmektedir (Ensari ve Alay, 2017). Kişilik yapısı mesleki örgütle uyumlu ise bireyin iş başarısı yükselir. Meslek

hayatında edinilen deneyimler insanların kişiliklerini etkiler aynı zamanda örgütsel yapıda çalışanların kişiliğinden etkilenir. Her mesleğin kendine göre çalışanlardan beklediği davranışlar vardır. Çalışan, mesleğine uygun kişilik özelliklerine sahipse başarılı olur, aksi durumda çalışan iş yerinde huzursuz olur hatta bunalıma girebilir. Birey ilgilerini, değerlerini, yeteneklerini kısaca kişiliğini dikkate alarak meslek tercihini daha sağlıklı yapabilir (Aytaç, 2001).

Maddi, manevi yaşamımızı direk etkileyen meslek seçimi günümüzde daha da önemli hale gelmiştir. İnsan sevmediği bir mesleği yaptığında hayatı olumsuzluklarla yaşarken, sevilen bir mesleğin yapılması bütün olumsuzlukları ortadan kaldırmaktadır. Sevilerek yapılan bir meslek, zorunlu olarak yaptığımız iş olmadığından, hayatımızın bir parçası olabilmektedir. İşimizin hayatımızın bir parçası olmasında kişilik özelliklerimiz önemli bir faktördür. Sadece mesleğe yönelik diploma yeterli değildir, o mesleğe uygun yeteneklerimizin de olması gereklidir (Öztürk, 2014). Meslek seçimi hem bireyin kendisi için hem içinde bulunduğu toplum için büyük önem taşımaktadır. Günümüzde meslek sayılarının artması, mesleki uzmanlığın önem kazanması, kişilik özelliklerine uygun meslek tercihinde başarı sağlanması, meslek seçim sürecinin önemini daha da artırmıştır (Owen ve diğerleri, 2012). Günümüzde birçok mesleki yetenek envanteri bulunmaktadır. Bu envanterler arasından Holland'ın mesleki tercih kuramı baz alınarak oluşturulan "Kendini Araştırma Envanteri" daha çok kullanılmaktadır (Kamaşak ve Bulutlar, 2010). Bireyler kendi kişilik özelliklerine uygun mesleği seçmelidirler, meslek seçimindeki hata bireyin hem meslek hayatında hem özel hayatında mutsuzluğuna sebep olabilir. Türkiye'de 13-14 yaşlarında (10. sınıftan itibaren) seçmeli ders tercihi, üniversite bölüm tercihiyle meslek seçim sürecinde önemli adımlar atılmış olur. Meslek tercihi ergenlik dönemi içerisinde belirlendiği için ergenin sağlıklı karar vermesine aile, öğretmen, sosyal çevre destek olmalıdır. Günümüzde meslek danışmanlığı, mesleki yönlendirme hizmetleri artık zorunluluk haline gelmiştir. Türkiye'de istemediği bir bölümde okuyan üniversite öğrenci sayısı oldukça fazladır, bu durum hem eğitim hayatını hem meslek hayatını olumsuz etkilemektedir. Meslek tercihinde mesleğe ilgi duyma, meslek hakkında bilgi sahibi olma, iş imkânı, iş güvencesi, maddi kazanç, meslekte ilerleme imkânının olması, mesleğin saygınlığı,

aile ve sosyal çevre gibi faktörler etkilidir (Aydemir, 2018). Doğru ve isabetli seçilmiş bir meslek insan başarısının, mutluluğunun ve ruh sağlığının temelini oluşturur. Meslek seçiminde başarılı olunması, gencin mesleğini sevmesi, mesleğine uyum sağlaması, mesleğinde başarılı olması gencin gelişmesi ve toplumla bütünleşmesinde önemlidir. Gençlik seçim çağıdır ve en önemli seçimler, yükseköğretimde gidilecek bölümün seçimi ve meslek seçimidir. Kimi genç, öğretmenlerinin önerdiği yükseköğretim dalını seçer, kimi genç için bursluluk önemlidir, kimi genç askerliğini ertelemek istemektedir, kimi genç aile baskısından kurtulup özgür olmak için yükseköğretimde tercih yapmaktadır, bu şekilde yapılan seçim sonucunda hem öğrenim hayatında hem de çalışma hayatında başarı gösterilemez. Başarılı bir şekilde bölüm tercihi ve meslek seçimi yapılabilmesi için aileler baskı yapmamalıdır. İnsan ömrünün büyük bir bölümü çalışma hayatında geçer, kişinin mutlu olması, topluma katkıda bulunabilmesi, iş hayatında mutlu olmasına bağlı olduğu düşünülürse meslek seçiminin önemi ortaya çıkar (Köknel, 2001).

Meslek seçiminde en sağlıklı yol mesleği seçecek kişinin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapmasıdır. Günümüz Türkiye gençliğinin, gelecekle ilgili endişeleri, gelecekle ilgili güven problemleri bulunmaktadır. Gençler ileriye dönük plan yapmakta güçlük çekmekte ve bu durumlardan gençlerin meslek seçimleri etkilemektedir. Gençler yerleştikleri üniversite programlarından memnun olmamaktalar ve bu memnuniyetsizlik mezuniyet sonrasında da devam etmektedir (Atli ve Kaya, 2017). Seçtiğimiz mesleğin bize uygun olup olmadığını veya şu an yapmakta olduğumuz işin bize uygun olup olmadığını anlayabilir miyiz? Bu soruların cevapları için şu ipuçlarını meslek tercihinde ve çalıştığımız işin değerlendirilmesinde kullanabilirsiniz. Eğer doğru işteyseniz; işe bir an önce gitmek istersiniz, çalışmalarınızdan enerji aldığınızı hissedersiniz, işinize katkınızın olduğunu, katkınıza saygı duyulduğunu, takdir edildiğinizi hissedersiniz, işinizden gururla bahsedersiniz, birlikte çalıştığınız insanları sever ve saygı duyarsınız, geleceğinize iyimser bakarsınız (Tieger ve Tieger, 2007).

Rehberlik hizmetleri vasıtasıyla bireylerin tüm gizil güçlerinin yeteneklerinin, bilgilerinin, ihtiyaçlarının belirlenmesi, akademik başarı ve kişilik özelliklerinin

ortaya çıkarılması ve uygun alanlarda kullanımının sağlanması önemlidir. Öğrencilerin doğru tercihlerde bulunabilmesi için ilköğretimden başlanarak verilecek yardım sistematik ve profesyonelce olmalıdır. MEB yöneltme yönergesine göre anasınıfından başlayarak tüm kademelerde öğretmenler tarafından öğrencilerin akademik başarılarının, yeteneklerinin, kişilik özelliklerinin gözlemlendiği sınıf gözlem defterleri doldurulmalıdır (Çevik, 2008). Üniversite tercih dönemi ülkemiz gençlerinin geleceklerini etkileyen önemli bir süreçtir. Gençlerin üniversite tercihi yapmadan önce hangi meslekte çalışmak istediklerine karar vermiş olmaları gerekmektedir. Kariyer seçimi bireysel bir tercih olmasına rağmen toplumun gelişimini ve toplumun refahını etkiler (Gürdoğan ve Atabey, 2017). Bilinçli bir şekilde meslek tercihi yapabilmek için o meslekle ilgili olumlu olumsuz yönlerin bilinmesi gereklidir (Ergün ve Güzel, 2016). Eğitim ve öğretim dönemi içinde rehberlik hizmetlerinden toplum tarafından beklenen en önemli görev ve sorumluluk, öğrencilerin, ilgi, eğilim ve yetenekleri yönünde, aynı zamanda ülkenin ihtiyaç ve gereksinimleri de dikkate alınarak, üst öğrenime ve mesleki alanlarına yönlendirilmelerine yardım etmektir. İlkokulun temel hedefleri arasında, öğrencilerin kendi ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin meydana çıkarılması ve öğrencilerin meslekleri tanıyarak, kendi ilgileri doğrultusunda seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönlendirilmeleri bulunmaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçları doğrultusunda kendileri için uygun mesleğe veya bir üst öğretim kurumuna yönlendirilmesi, okul rehberlik servisinin en önemli görevleri arasında yer almaktadır (Bozgeyikli, 2004).

Mesleki rehberlik, gençlerin meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine uygun meslekleri seçmeleri, mesleğe hazır hale gelmeleri ve mesleki gelişimi destekleyici hizmetleri kapsamaktadır. Mesleki rehberlik; bireyi tanıma, meslekleri tanıma ve bireyin kendi özelliklerine uygun mesleği tercih etmesinin sağlanması aşamalarından oluşmaktadır (Yeşilyaprak, ve diğerleri, 2000). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı sadece okul dönemini değil tüm yaşamı içeren hizmetlerdir. Kariyer, meslek tercihi yapmakla son bulmaz, yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Kariyer; meslek öncesi, mesleğin icrası, meslek sonrası için görevleri olduğu gibi boş zamanlarda faaliyetler düzenleme, toplumsal roller üstlenme ve tüm bunları yaparken

bireyin kendiyle uyumunu gözetme, bireyin gelişimini sağlama gibi çalışmalarını da içeren bir kavramdır. Günümüzde mesleki rehberliğin yerini, kariyer danışmanlığı almıştır. Mesleki rehberlik, bireyin mesleki tercih yapmasına yardım iken kariyer danışmanlığı yaşam boyu kariyer gelişimine yardım sürecidir (Yeşilyaprak, ve diğerleri, 2011).

Birbirinden farklı meslek çeşidi sayısı dünyada 42.000, Türkiye’de 500’dür. Birbirinden farklı bu meslek alanlarına ana ve ara elaman ihtiyacını karşılamada meslek yüksekokullarının rolü önemlidir. Meslek yüksekokullarının başarıya ulaşması için meslek yüksekokulu tercihlerinde öğrencilerin kişilik özelliklerine uygun tercih yapmaları ve eğitimleri boyunca da mesleklerinin gerektirdiği donanımına ulaşmış olmaları gerekmektedir (Polatçı ve Gültekin, 2017). Üniversite eğitimi gerektiren meslekler üst düzey meslekler ya da uzman meslekler, ortaöğretim gerektiren meslekler ara meslekler ya da beceri meslekleri olarak adlandırılmaktadırlar (Kuzgun, 2004). Meslekler ürettikleri ürün türüne göre “hizmet üreten meslekler” ve “mal üreten meslekler” olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Hizmet üretilen mesleklerde, somut bir ürün ortaya konmaz, başkalarının yaşamlarını kolaylaştırıcı, iyileştirici, geliştirici hizmetler sunulur. Öğretmenler, şoförler “hizmet” üretirler. Mal üreten mesleklerde, somut bir mal üretilmekte, bir ürün ortaya konulmaktadır (Kulaksızoğlu ve Kulaksızoğlu, 2000). Türkiye’de bulunan 500’ü aşkın meslekten bir tanesi de engelli bakım teknikerliğidir. EBR programının tercih edilmesinde iş bulma imkanının kolay olması, dikey geçiş sınavı ile hemşirelik, fizyoterapi ve rehabilitasyon, engellilerde egzersiz ve spor eğitimi, beslenme ve diyetetik gibi lisans programlarına geçiş yapılabilmesi önemli etkenlerdir. Engelli bakım mesleği tercihinde, mesleğin sadece avantajlı yönleri dikkate alınmamalıdır, engelli bakım mesleği her yönüyle ele alınmalıdır. Engelli bakım mesleği için gerekli olan yeterlilikler ve engelli bakım elamanının sahip olması gereken kişilik özellikleri de dikkate alınmalıdır. Bakıma muhtaç bireylere bakım işi, sabır ve sevmek işidir. Sevmeden bakım hizmet alanında başarılı olmanız söz konusu değildir (Dölek, 2011). Günümüz yaşam koşulları insanları sabırsız, benmerkezci, başkalarıyla hatta kendiyle yarışan kişilik yapısına teşvik etmektedir. Bazı meslekler özelliklerinden dolayı diğer mesleklere göre daha streslidirler. İş

yaşamındaki başarıyı ve verimliliği, çalışanların sakin ve rahat olması olumlu yönde etkiler (Durna, 2004). Engelli bakımı ve rehabilitasyon (EBR) alanında çalışmak sabırlı olmayı gerektirir çünkü sabır EBR mesleğinin icrası için bir ön koşuldur. Engelli bakımı mesleği sabır ve sevgi gerektirir. Engelli bireyleri sevmeden, engellilere karşı yeterli sabır düzeyine sahip olmadan, engelli bakımı mesleğinde başarı sağlamak söz konusu değildir.

Beyin gücümüzün etkili ve verimli kullanılabilmesi için kişilik özelliklerimize uygun mesleği yapmamız gerekmektedir. Kişiliğimize uygun mesleği seçebilmemizde içinde yönlendirme ve mesleki rehberliğe ihtiyaç vardır. Türkiye, verilen eğitim ile yapılan iş arasındaki uyumun en az olduğu ülkeler arasındadır. Üniversitelere öğrenci alım sistemi kaynak ve beyin gücü israfına neden olmaktadır. Türkiye’de üniversiteye öğrenci alım sistemi ve mesleki rehberlik çalışmaları yeniden ele alınmalıdır (Erdem, 2011). Yükseköğretime girme aşamasında olan bazı gençler programlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamakta, başkalarının telkinlerine göre tercihte bulunmaktadır ve yerleştikleri programlar için “istemediğim bir programa yerleşmek zorunda kaldım” gibi ifadelerle yakınmaktadır. Bazı öğrenciler ise istedikleri programlara yerleşmekte fakat öğrenim hayatları içerisinde okudukları programın kendilerine uygun olmadığını fark etmektedirler. Öğrenciler yükseköğretim programlarına bir meslek sahibi olma düşüncesiyle girmektedirler bundan dolayı program tercihi aynı zamanda meslek tercihi anlamına gelmektedir. Yükseköğretim, birey ve devlet için ekonomik boyutu olan, masraflı bir süreçtir (Kuzgun, 2000). Günümüzde nitelikli ara insan gücü önemli bir ihtiyaçtır, bu ihtiyaç meslek yüksekokullarının önemini artırmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ara insan gücü meslek yüksekokulları aracılığıyla yetiştirilmektedir. Meslek yüksekokullarının temel amacı farklı iş kollarında ihtiyaç duyulan nitelikli ara elamanların yetiştirilmesini sağlamaktır. Yüksekokulların amacına ulaşabilmelerinde öğrencilerin yetiştirilmesi büyük önem arz etmektedir (Dinç, 2008).

Bireylerin ilgi ve yeteneklerine uygun meslek edinmeleri bireysel ve toplumsal gelişim açısından önemli olduğundan, günümüzde mesleki yöneltmeye verilen değer her geçen gün artmaktadır. İlgi ve yeteneklerin zamanında keşfedilmesi, zamanında yöneltme işlemlerinin yapılması günümüzde ihtiyaç haline gelmiştir. Meslekler için

artık önemli olan, bireylerin çokluğu değildir. Mesleklerini severek, isteyerek, geliştirerek yapan, mutlu çalışanların olması daha önemli hale gelmiştir (Akan ve diğerleri, 2014). Tüm yaşamı etkileyen meslek seçimi, insanların hayatlarındaki en önemli seçimlerden biridir. Çalışanlar, günlerinin üçte birini mesleki faaliyetleriyle geçirmektedirler. Mesleğin sevilmesi, fedakârca çalışmak ve meslekte başarılı olmak demektir (Köroğlu, 2014). İnsanlar mesleklerinden sadece kazanç elde etmezler, meslekleri aracılığıyla yeteneklerini kullanma fırsatı ve kendilerini gerçekleştirme imkanı bulurlar. Mesleklerin icrasının hangi yöntemlerle olacağını belirleyen toplumsal yasalar vardır. Yasalara uymayanların mesleklerini yapmalarına engel olunur. Mesleki yaptırımlar ve kuralların katılığı, mesleğin icrasında insana zarar verme olasılığı ne derece fazla ise o mesleğin uygulamalarına konulan sınırlar o derece keskin, yaptırımları da o derece katı olabilmektedir (Kuzgun, 2000). Resmi ve özel kurumların her kademesinde, tüm meslek alanlarında, çalışanlardan profesyonel olmaları istenmekte, çalışanların işlerini profesyonelce yapmaları beklenmektedir. Geçmişte profesyonellik için “profess” sözcüğü kullanıldığı görülmektedir. “Profes” sözcüğü yeteri kadar nitelikli olma anlamına gelmektedir. “Profesyon” (meslek) herhangi bir konuyu açık bir şekilde ortaya koyma anlamındadır. Bir kişinin mesleğini iyi bildiğini, mesleğinin gerektirdiği özelliklere sahip olduğunu anlatmak için “profess” sözcüğü kullanılmıştır ve bu sözcük zaman içinde değişime uğrayarak günümüzdeki “profesyonel” sözcüğüne dönüşmüştür. Profesyonel kişilerden, mesleklerinde duygusallığa ve katılığa yer vermeden tarafsız ve sorgulayıcı olmaları beklenmektedir (Cirhinlioğlu, 2000).

Meslek tercihi, olumlu özelliklere sahip olduğu düşünülen meslekleri istenirlik düzeyine göre sıraya koymaktır. Meslek seçimi, bireyin tercih edip sıralamaya aldığı mesleklerden birine karar vermesi ve o meslek için hazırlık yapmasıdır. Meslek konferansları, kurum gezileri, meslek inceleme ödevleri ile meslekler hakkında bilgi edinilmesi sağlanmaktadır (Kuzgun, 2004). İnsanlar meslek seçiminde duyarlı olmalıdır çünkü meslek seçimi sadece kişisel yaşamı değil, insanın sosyal ilişkilerini de belirleyici bir etkiye sahiptir ve toplumsal statünün şekillenmesinde mesleğin rolü büyüktür. Meslek seçimi çalışmalarındaki temel amaç bireye geleceğinde mutlu olabileceği bir alan sunabilmektir. Mesleki başarıda, işini

sevme, işine motive olmanın payı büyüktür. İnsanlar günlük zamanlarının yaklaşık yüzde yetmişini işlerinde geçirmektedirler. Sevmeden yapılan iş ve bu işte geçirilen zaman, insan yaşamının bütününü olumsuz etkileyebilmektedir. Bir mesleğin ideal olması tek başına yeterli değildir, mesleğin gerektirdiği ruhsal, biyolojik ve fiziksel özelliklere kişi sahip değilse başarılı olması söz konusu olamaz. Meslek seçiminde bireyin kendisinin de yapması gerekenler vardır. Meslek seçiminde; birey kendini tanımalıdır, kişilik özelliklerini bilmelidir, başarılarını değerlendirmelidir, aile durumunu göz önünde bulundurmalıdır, geleceğe dair amaç ve hedeflerini belirlemelidir, ilgi duyduğu meslekleri yakından tanımalıdır, ilgi duyduğu meslekler ile kendi özelliklerini eşleştirebilmelidir (Özsoy, 2005). Meslek tercihinde yöneltme çalışmalarının yapılmasının bireysel ve toplumsal önemi büyüktür. Yöneltme çalışmaları sayesinde öğrenciler kendilerini tanımakta, meslekler hakkında bilgi edinmektedirler. Yöneltme, eğitim-öğretim süreci içerisinde öğrencinin, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamasında eyleme geçmesine, kendisini tanıma ve tanıtmaya, mesleki gelişimi için uygun davranışlar kazanmasına, karar verme kabiliyetinin gelişmesine yardımcı olma ve geleceğinin planlanmasına yönelik düzenlenen organize çalışmaların tümüdür. Yönelme ve yöneltmenin, öğrencinin başarıya ulaşmasında anahtar rolü vardır. Birey yapacaklarına doğru yönelmediği sürece başarılı olması söz konusu olamaz (Engin, 2005).

MEB'in 2552 sayılı yönergesine göre yöneltme; öğrencilerin, ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak, olumlu bir benlik kavramı geliştirebilmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak onu geliştirmeye çalışmalarına, bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik bilimsel hizmetlerin düzenli ve sürekli bir biçimde verilmesi olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2003).

Yöneltme çalışmalarının, mesleki rehberliğin ve yapılan benzeri çalışmaların başarılı bir şekilde sonuçlanmasında çalışılacak kurumun özellikleri ve kurum yöneticilerinin çalışanlara yaklaşımları da önemlidir. Mesleğin ilk yıllarında, çalışanların işi kavramaları ve deneyim kazanmaları için kurum müdürleri tarafından sağlanacak sosyal, öğretimsel, teknik ve rehberlik desteği kritik önemdedir. Mesleğe

yeni başlamış bir çalışanın kendi haline bırakılması mesleğin sevilmesini, mesleğe karşı olumlu tutum geliştirilmesini, mesleğin gereklerinin yerine getirilmesini riske sokacaktır. Kurum müdürü, personelinin mesleki ve yönetsel açıdan yetişmesini sağlamalıdır (Ekinci, 2010).

2.8. İlgili Araştırmalar

Eliüşük (2014), tarafından yapılan çalışmanın amacı, öz-anlayış, öz-belirleme ve kişilik özelliklerinin sabır düzeylerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını, sabır puanlarının öğrencilerin cinsiyet ve yaş gibi özlük niteliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığını araştırmaktır. Nicel araştırma yöntemi tercih edilen araştırmada örneklem, fakültelerin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini 704 kız ve 462 erkek olmak üzere toplam 1166 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, yaşam zorluklarında sabır alt boyutunda kız öğrenciler yönünde anlamlı farklılık, sabrın alt boyutları ile yumuşak başlılık deneyime açıklık ve sorumluluk arasında pozitif yönde anlamlı ilişki, duygusal dengesizlik ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Doğan (2014), tarafından yapılan araştırmanın amacı dindarlık sabır ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiyi incelemektir. Nicel araştırma yöntemiyle desenlenerek yapılan araştırmaya basit tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen yaşları 15 ile 65 yaş üzeri arasında değişen 1007 birey katılmıştır. Analizlerden elde edilen bulgulara göre toplam sabır ve sabır ölçeğinin tüm boyutlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu, sabır skorlarının yaşla birlikte arttığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından bireylerin sabır puanları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı dolayısıyla cinsiyetin bireylerin sabır puanlarını anlamlı düzeyde etkileyen bir faktör olmadığı anlaşılmıştır.

Doğan (2014), tarafından yapılan araştırmada dinlerde ve İslam kültüründe sabır olgusu incelenmiştir. Belge tarama yöntemiyle desenlenen araştırma sonucunda tüm dinlerde ve özellikle İslam'ın tasavvufi yorumunda sabrın erdem olarak değerlendirildiği ve dinî yaklaşımlarda sabra yer verildiği anlaşılmaktadır. Dinlerin sabır anlayışlarında benzerliklerinin yanında farklılıklar da bulunmaktadır. Uzak

doğu dinlerinin çoğunda sabır acı çekmeye karşı temel bir değer olarak kabul edilmektedir.

Doğan (2016), tarafından yapılan araştırmanın amacı engelli çocuğa sahip ebeveynler ile sağlıklı çocuk sahibi ebeveynlerin dinî başa çıkma, umut ve sabır düzeylerinin incelenmesidir. Araştırma, engelli çocukları olan ebeveynler ile sağlıklı çocukları olan ebeveynlerden basit tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma kullanılarak desenlenen araştırma verileri t testi yapılarak analiz edilmiş, engelli çocuğa sahip ebeveynler ile sağlıklı çocuk sahibi ebeveynlerin sabır puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Sonuç olarak engelli çocuk sahibi ebeveynlerin sorunlarıyla başa çıkmada dinî başa çıkmayı sıklıkla kullandıkları, umut ve sabırdan destek aldıkları anlaşılmaktadır.

Doğan (2017), tarafından yapılan araştırmada karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemiyle desenlenen araştırmada katılımcı grubu 15-65 yaş aralığında bulunan, tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen 1007 bireyden oluşmaktadır. Araştırmada toplam sabır, sabrın alt boyutları olan kısa süreli sabır, uzun süreli sabır ve kişilerarası sabır ile psikolojik iyi olma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Toplam sabır puanı ile en güçlü ilişki psikolojik iyi oluşun özerklik boyutuyla, en zayıf ilişki yaşam amacı boyutuyla olduğu, psikolojik iyi oluşun sabrı anlamlı derecede yordadığı görülmüştür. Sabır düzeyi yüksek olan bireylerin aynı zamanda bağımsız, özgür irade sahibi, davranışlarını düzenleyebilen ve sosyal baskılara direnen ve mücadele eden, olaylar karşısında pasif bir bekleyiş içerisinde olmayan bireyler oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Seyhan (2015), tarafından nitel yöntem ile yapılan araştırmada, ağır hayat olayları karşısında başa çıkma değeri olarak sabır incelenmiştir. Araştırma yedi gönüllü katılımcı ile yapılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat soru formu katılımcılara sorulmuştur. Katılımcılardan eşcinsellikle mücadele edenlerin hem dini hem ailevi-sosyal ortamlarından almaları gereken desteği almadıkları görülmüştür. Bu yüzden pasif sabırla, yaşadıkları olaya olumsuz anlamda tahammül

ettikleri anlaşılmıştır. Geliştirilen eğitim programları ile bireylerin olaylara karşı sergiledikleri pasif sabırları aktif hale getirilebileceği belirtilmiştir.

Karakaş (2016), yapmış olduğu araştırmada belediye çalışanlarında sabır tutumunun yaşam kalitesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Nicel araştırma yöntemi kullanılan araştırma 2015'te Sakarya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı bir kurumda uygulanarak yapılmış kesitsel bir çalışmadır. Katılımcıların sabır tutum ortalaması, çalışan yaşam kalitesi ortalamasından daha yüksek gözlenmiştir. Sabır tutumu ile çalışanların yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bununla birlikte, çalışanların sabır tutumunun alt boyutu olan uzun süreli sabrın yaşam kalitesi ile arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çalışanların, tahammül ile sabrı aynı anlamda algılıyor olabilecekleri, gerçek sabrın hem dini yönden hem de yaşam kalitesi açısından önemli olduğu belirtilmiştir.

Sarıkaya ve Şeren (2017), tarafından belge tarama yöntemi ile yapılan araştırmanın amacı insan sorumluluğu ve fiillerine etkisi bağlamında sabır ve tevekkül kavramlarını incelemektir. Sabır ve tevekkül kavramlarının yanlış anlaşılmasının, insanı atalete ve çaresizliğe sürüklediği belirtilmiştir. Bu yanlış anlama sonucunda insanların bir kısmı cibrî bir kader anlayışına sahip olarak çalışmayı, gayreti ve zorluklarla mücadele etmeyi terk etmişler, zulme rıza göstermeyi, haksızlığa boyun eğmeyi ve miskinliği tercih etmişlerdir. Araştırmada, tevekkül ve sabır hâlinin anlık olan bir hâl olmadığı, devamlı olan bir inanç süreci olduğu vurgulanmaktadır.

Güs ve arkadaşları (2018), tarafından yapılan araştırmanın amacı günlük yaşamda sabrın üç farklı kullanımını incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılarak üç farklı durum ele alınmış, 835 kişi üzerinde sabır durumu incelenmiştir. Fransa, Almanya ve Romanya'da, katılımcıların, ATM makinesinde bekleme, bir süpermarkette sıra bekleme ve uzun süre telefonla anket tanıtımı dinlemek gibi durumlardaki tepkilerine bakılmıştır. Bu çalışmanın ana sonuçları, sabır düzeyi üzerinde ne şehir büyüklüğünün, ne cinsiyetin, ne de yaşın anlamlı olmadığıdır. Kültürler arasında her üç durumda da sabırsızlığın ifade edilme biçimi değişmiştir. Yaşamın daha yavaş ilerleyişine sahip ülkelerde sabrın daha fazla olacağını belirten yaşam hızı hipotezi desteklenmemiştir.

Aghababaei ve Tabik (2015), tarafından yapılan araştırmanın amacı sabır ile İranlı öğrencilerin yaşam doyumları ve ruh sağlıkları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Nicel araştırma yöntemi kullanılarak desenlenen çalışmaya 252 İranlı öğrenci katılmıştır. Araştırmada 3 faktörden oluşan sabır ölçeği kullanılmıştır. Sabır ve yaşam doyumu, ruh sağlığı ve kişilik arasındaki ilişki incelenmiştir. Sabır (kişiler arası sabır, hayat zorluklarında sabır ve günlük yaşamda sabır) ile yaşam doyumu arasında yüksek düzeyde ve depresyon ile daha düşük düzeyde ilişkili bulunmuştur. Sabır ile büyük beş faktör kişilik arasında ilişki bulunmuştur. Sabrın zihinsel iyilik üzerinde etkisinin olduğu, kısa vadeli sabrın haz alma üzerinde daha olumlu etkisi olduğu ancak uzun vadeli sabrın depresyon ve genel sağlık için daha önemli olduğu, sabrın yüksek düzeyde zihinsel işlevlerle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Khormaei ve arkadaşları (2017), tarafından yapılan araştırmanın amacı lise öğrencilerinin sabır ve özdenetim özelliklerinin incelenmesidir. Nicel araştırma yöntemiyle desenlenen araştırmaya 332 öğrenci katılmıştır. Verilerin analizinde, ortalama, standart sapma ve pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Araştırmada, sabır ve bileşenlerinin özdenetim üzerindeki rolü araştırılmıştır. Sabrın toplam puanı ile kanaat, sebat ve tereddüt kontrolü arasında olumlu ve anlamlı korelasyon olduğu görülmüştür. Lise öğrencileri için kendini kontrol becerilerini artırmak, eğitim stratejileri kullanmak için sabır tavsiye edilmektedir. Eğitim öğretim stratejileri bileşenlerinin kullanılabilmesinde de sabrın önemi vurgulanmıştır. Toplam sabır puanının yüksek olmasının, özdenetim için ve kendini kontrol için öngörü oluşturabileceği belirtilmiştir.

Schnitker (2012), tarafından yapılan araştırmanın amacı sabır ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmaya 389 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemi kullanılarak desenlenmiş ve SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışmada, katılımcılar, sürekli sabrı arttırmak için tasarlanmış bir eğitim programına katılmışlardır. Program sabrın artmasına, depresyonun azalmasına neden olmuştur. Sabrın değiştirilebileceği çalışma sonucunda görülmüştür. Sabır ile depresyon, yaşam doyumu ve mutluluk arasında ilişki olduğu, sabır düzeyi yüksek olan bireylerin daha nesnel hedefler

belirleyebildikleri, uzun süreli sabrın, öznel iyi oluşla ilgili olduğu ve hastalıkların oluşmasını engellediği sonucuna ulaşılmıştır.

Danış ve Genç (2011), nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğini kullandıkları çalışmalarında kurumsal bakım elamanlarının genel özellikleri ve yaşadıkları sorunları araştırmışlardır. Veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırmalarında bakım elemanlarının cinsiyet durumlarını, medeni durumlarını, yaş durumlarını, eğitim seviyelerini, bakım konusundaki eğitim durumlarını, ekonomik ve sosyal güvence durumlarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda bakım elemanlarının teorik ve uygulamalı donanım eksikliklerinin yanı sıra başa çıkma, stres, anksiyete ve moral bozukluğu gibi ruhsal sorunları aşabilecek deneyime sahip olmadıkları için çalışma hayatında bir takım sıkıntılarla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Bakım elamanlarına, bakım mesleği için kendilerini hazır hale getirmeleri gerektiği bilgisinin verilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir.

Kalaycı ve arkadaşları (2017), tarafından yapılan araştırmada şefkat ve ticaret arasında kalan bir çalışma biçimi, yaşlı bakım hizmetlerinde duygusal emek incelenmiştir. Çalışma sağlık sektöründe çalışan yardımcı personellerin duygusal emek üretimini ve gösterimini etkileyen faktörler ile duygusal emek davranışının mevcut niteliği analiz edilmiştir. Örneklem 200 denekten oluşmaktadır. Veriler tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Sağlık sektöründe çalışan yardımcı personellerin duygusal emek üretimini ve gösterimini etkileyen faktörler ile duygusal emek davranışının mevcut niteliği analiz edilmiştir. Denek grubunun yaklaşık %60'ının kırsal yaşam biçiminin yaygın olduğu yerleşim birimlerinde doğmuş oldukları tespit edilmiştir. Kent ortamında toplumsallaşmış bireylerin, mesleki davranışlarıyla ilgili nedenselliklerini, bireysellikleri ve çıkarları çerçevesinde belirledikleri; kır kökenliler, toplumsal çevreyi daha çok dikkate alan değer yönelimli davranışları üretmeye gayret ettikleri, katılımcıların %91,5'inin yaşlılara göstermesi gereken duyguları (şefkat, güler yüz, sabır vb.) hissedebilmek için çaba harcadıkları araştırma sonucunda görülmüştür.

Şengel ve arkadaşları (2015), tarafından yapılan araştırmanın amacı bölüm tercihi ile kişilik arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu kapsamda ilişkinin ölçülmesi

amacıyla korelasyon ve regresyon analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda turizm bölümü öğrencilerinin bölüm tercihleri ile belli kişilik özellikleri arasında pozitif ve orta düzeyli bir ilişki olduğu, bazı kişilik özelliklerinin bölüm tercihini belli oranlarda açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bölüm tercihinde bulunurken öğrencilerin belli faktörleri göz önüne aldıkları anlaşılmış ve bölümün çekici olması, kişiye uygun olması önemli tercih nedenlerinden bir tanesi olarak çalışmada tespit edilmiştir. Kişilik ile bölüm tercih arasındaki korelasyonlarda orta düzeyli bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pelit ve arkadaşları (2010), tarafından yapılan araştırmada turizm sektöründeki işgörenlerin kişilik özelliklerinin değerlendirmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden faydalanılmış olup verilerin analizinde; yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve t testinden yararlanılmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemi kullanılarak desenlenmiştir. Araştırmaya 340 işgören katılmıştır. Otel işletmeleri işgörenlerinin kişilik tiplerinin A ve B tipi kişilik bağlamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma kapsamında işgörenlerin kişiliği A ve B tipi kişilik özelliklerine göre işe verilen önem, sosyal etkinliklere katılım, hıza verilen önem ve zamana verilen önem boyutları açısından değerlendirilmiştir. Otel işletmeleri işgörenlerine uygulanan anket çalışması sonucunda işgörenlerin kişilik tiplerinin daha çok A tipi kişilik tipinde olduğu belirlenmiştir. Çalışanların işe alınması sürecinde kişilik tiplerini ölçebilmek adına uygulanacak olan bu ve benzeri kişilik testleri onların sektöre ve kuruma ne derece uygun olduklarının tespitinde önemli olduğu araştırma sonucunda ifade edilmiştir.

Tatlilioğlu (2015), tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, genel tarama modellerinden ilişkiyel tarama türünde bir araştırmadır. 717 üniversite öğrencisinin katıldığı araştırma nicel araştırma yöntemi yoluyla desenlenmiştir. Araştırma verileri SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, duygusal dengesizlik/nevrotizm alt boyutunda ise cinsiyet değişkeni

açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı, sınıf değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda sınıf değişkeni açısından dördüncü sınıflar lehine ise anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Üniversite öğrencilerinin sabır düzeyleri ile sıfatlara dayalı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye ait sonuçlar sayısal verilerle ifade edileceğinden dolayı bu çalışmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel yaklaşıma, sayısal yaklaşımda denmektedir. Nicel yaklaşımda nesnel gerçeklik, değer yargılarından ve kişisel yorumlardan bağımsız gözlem ve ölçümlerle elde edilebilir (Bir ve diğerleri, 1999).

Bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada engelli bakımı ve rehabilitasyon programı öğrencilerinin sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki durumunun açıklanması amaçlanmaktadır.

İlişkisel çalışmalarda iki ya da daha fazla değişken arasındaki olumlu ya da olumsuz ilişki ortaya konur ve bir değişkenin diğer değişken üzerindeki etkisine bakılır. İlişkisel çalışmalarda elde edilen nicel verilerin birbirleri ile aynı, zıt, güçlü ve zayıf yönde ilişkilerine bakılır (Erefe ve diğerleri, 2012).

3.2. Evren Ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan, engelli bakımı ve rehabilitasyon programına kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır. Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversiteleri engelli bakım ve rehabilitasyon programında toplamda 1200 öğrenci öğrenim görmektedir (YÖK, 2017). Çalışmanın örnekleme rastlantısal yöntem ile belirlenen, devlet üniversitelerinden 560, vakıf üniversitelerinden 42, toplamda 602 engelli bakımı ve rehabilitasyon programı öğrencisinden oluşmaktadır.

Sümbüloğlu'na (1998), göre “araştırılmak istenen herhangi bir olayla ilgili evrenden, belli kurallara göre seçilmiş, evreni temsil ettiği varsayılan küçük bir küme, örneklem olarak adlandırılır”. Çalışmaya konu olan bireylerin temsil sayısı arttıkça istatistiksel açıdan testin gücü ve güvenilirliği artar. En doğru sonuçlar

kaynağın tümünden elde edilen sonuçlardır ancak her zaman kaynağın tamamına ulaşmak mümkün olmayabilir bu nedenle belirli bir örneklem üzerinde araştırmalar yürütülür (Erefe ve diğerleri, 2012).

Araştırma kapsamına alınan, engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımları Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya Alınan Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Tanıtıcı Özellikleri İle İlgili Bulgular (n=602).

			Üniversite		Toplam
			Devlet	Vakıf	
Cinsiyet	Kadın	n	441	33	474
		%	78,8	78,6	78,7
	Erkek	n	119	9	128
		%	21,3	21,4	21,3
Yaş	20 yaş ve altı	n	403	21	424
		%	72,0	50,0	70,4
	21 yaş ve üzeri	n	157	21	178
		%	28,0	50,0	29,6
Sınıf	1. sınıf	n	326	4	330
		%	58,2	9,5	54,8
	2. sınıf	n	234	38	272
		%	41,8	90,5	45,2
Toplam	n	560	42	602	
	%	93,0	7,0	100,0	

Tablo 3.1. İncelendiğinde araştırmaya alınan engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin % 93'ü devlet üniversitesinde öğrenim görüyor, % 7'si vakıf üniversitesinde öğrenim görüyor, devlet üniversitesinde öğrenim görenlerin % 78.8'i kadın % 21.3'ü erkek, vakıf üniversitesinde öğrenim görenlerin % 78.6'sı kadın % 21.4'ü erkek, genel toplamda öğrencilerin % 78.7'si kadın, % 21.3'ü erkek, devlet üniversitesinde öğrenim görenlerin % 72'si 20 yaş ve altı, % 28'i 21 yaş ve üzeri, vakıf üniversitesinde öğrenim görenlerin % 50'si 20 yaş ve altı, % 50'si 21 yaş ve üzeri, genel toplamda öğrencilerin % 70.4'ü 20 yaş ve altı, % 29.6'sı 21 yaş ve üzeri, yaş ortalaması 20.12 ± 1.63 ve yaş aralığı 17-28 arasında, devlet üniversitesindeki öğrencilerin % 58.2'si 1. sınıfta öğrenim görüyor, % 41.8'si 2. sınıfta öğrenim görüyor, vakıf üniversitesindeki öğrencilerin % 9.5'i 1. sınıfta öğrenim görüyor, % 90.5'i 2. sınıfta öğrenim görüyor, tüm öğrencilerin % 54.8'i 1. sınıfta öğrenim görüyor, % 45.2'si 2. sınıfta öğrenim görüyor olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verilerinin toplaması amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Sabır Ölçeği” ve “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu “cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi” değişkenlerinden oluşmaktadır.

3.3.2. Sabır Ölçeği

Schnitker ve Emmons (2007), tarafından geliştirilen sabır ölçeği Eliüşük ve Arslan tarafından (2014), Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. Sabır ölçeği, sabrın öz değerlendirmesi ile kişinin günlük yaşamdaki zorluklara, süreklilik gösteren rahatsızlıklara, kişiler arası ilişkilere ne ölçüde sabır gösterebildiğini ölçer. Sabır ölçeğinde “gündelik yaşamda sabır”, kişiler arası sabır” ve “yaşam zorluklarında sabır” olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçek 11 maddeden oluşmaktadır. 3. 6. 10. maddeler gündelik yaşamda sabrı, 1. 4. 7. 9. 11. maddeler kişiler arası sabrı, 2. 5. 8. maddeler yaşam zorluklarında sabrı ölçmektedir. Yedili likert tipi bir ölçektir, “1= tamamen benim gibi değil, 7= tamamen benim gibi” derecelendirme üzerinden yanıtlanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı 80’dir. Sabır ölçeği uyarlama çalışmaları üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin dil geçerliliği için İngilizce öğretmenliği okuyan öğrencilere İngilizce-Türkçe, Türkçe-İngilizce çeviriler uygulanmış İngilizce ve Türkçe forumlar arasından elde edilen puanlar arasında pozitif anlamlı korelasyonlar “ $r=.95, p<.01$; $r=.95, p<.01$ ” bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizine göre ölçeğin üç boyutlu olduğu doğrulanmıştır. Madde toplam korelasyonda ölçeğin maddelerinin tamamında .40’ın üzerinde ilişki ortaya çıkmıştır. Madde faktör yükleri .50 ile .84 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayısı 82’dir (Eliüşük ve Arslan, 2016).

3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Bacanlı, İlhan ve Aslan tarafından (2009), geliştirilmiştir. 5 Faktör Kişilik Modeline dayalı, sıfat çiftleri kullanılarak madde sayısı az, iki uçlu bir ölçek geliştirilmiştir. 5 Faktör Kişilik boyutları 40 madde ile ölçülmüştür ve geçerlilik, güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin geliştirilme sürecindeki uygulamalar üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Kişilik araştırmalarında kullanılmak üzere geliştirilen bu ölçek, maddeleri birbirine zıt sıfat çiftlerinden oluşmaktadır. SDKT'nin yapı geçerliliği 285 kişiden elde edilen veriler üzerinde temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. SDKT madde faktör yükleri kabul edilen sınırların üzerindedir ve açıklanan varyans tatminkâr düzeydedir. SDKT'nin boyutlarının birbirleriyle arasındaki ilişkiye bakıldığında uyum geçerliliği olduğu görülmüştür. SDKT'nin boyutlarının iç tutarlılık kat sayıları .73 ile .89 arasındadır ve SDKT'nin güvenirliğini kanıtlamaktadır. Dış geçerliliğin tespiti için yapılan çalışmalarda kişilik boyutlarının kullanılan ölçeklerle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür, elde edilen bu sonuç aracın geçerliliğinin kanıtı niteliğindedir. SDKT'e “Duygusal dengesizlik/Nevrotizm”, “Dışa Dönüklük”, “Deneyime Açıklık”, “Yumuşak başlılık” ve “Sorumluluk” olmak üzere beş boyuttan ve 40 maddeden oluşmaktadır (Bacanlı ve diğerleri, 2009).

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, engelli bakımı ve rehabilitasyon programı olan, Türkiye'deki 2 vakıf üniversitesi ve 10 devlet üniversitesinde öğrenim gören 602 öğrenciden toplanmıştır. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu”, “Sabır Ölçeği” ve “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” kullanılmıştır. EBR ön lisans öğrencilerine veri setini doldurmadan önce bu verilerin yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere toplandığı, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, bilgilerin araştırma amaçlı olup gizli tutulacağı, araştırmanın doğruluğu ve geçerliliği açısından maddeleri dikkatlice okumaları gerektiği, maddelerin kendilerine ne kadar uygun olduğuna karar vermeleri gerektiği ve hiçbir maddeyi boş bırakmamaları gerektiği bilgilendirmesi yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri, bilgisayar ortamına aktarılmadan önce tek tek incelenmiştir. Devlet üniversitelerinde okuyan 584, vakıf üniversitelerinde okuyan 44, toplam 628 öğrenciye ait verilerden çift cevap, eksik bilgi gibi nedenlerden dolayı devlet üniversitelerinden 24, vakıf üniversitelerinden 2, toplam 26 anket değerlendirme dışı tutulmuştur. Devlet üniversitelerinden 560, vakıf üniversitelerinden 42, toplam 602 öğrenciden elde edilen veriler üzerinde 9 farklı istatistiksel analiz kullanılmış olup bu analizler SPSS 22.00 istatistik paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu anlamak amacıyla Skewness ve Kurtosis analizleri yapılmıştır. Sabır düzeyiyle sıfatlara dayalı kişilik testi arasında ilişkinin anlaşılması için pearson momentler çarpımı korelasyon analizi yapılmıştır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t test yapılmıştır. Sıfatlara dayalı kişilik özelliklerinin sabrı yordama gücünü anlamak için lineer regresyon analizi yapılmıştır. Modelde otokorelasyon olup olmadığını anlamak için Durbin Watson testi yapılmıştır. Nicel ölçekli gözlemleri verilen iki örneklemin aynı dağılımdan gelip gelmediğini anlamak için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Sabır ölçeği ve sıfatlara dayalı kişilik testinin içyapı tutarlılığının bulunması için Cronbach Alpha katsayısına bakılmıştır.

Sabır Ölçeğinin ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testinin güvenilirlikleriyle ilgili analiz değerleri Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Sabır Ölçeğinin Ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testinin Cronbach Alpha Katsayısı

Ölçekler	Cronbach Alpha Katsayısı	Madde Sayısı
Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu	,708	3
Kişilerarası Sabır Boyutu	,741	5
Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu	,807	3
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	,836	11
Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm	,637	7
Dışadönüklük	,829	9
Deneyime Açıklık	,754	8
Yumuşak Başlılık	,879	9
Sorumluluk	,839	7

Tablo 3.2. İncelendiğinde sabır ölçeğinin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu, “Kişilerarası Sabır” boyutu, “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu ve Sabır Ölçeği Toplam Puanı Cronbach Alpha katsayıları yüksek ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testinin “Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm” boyutunun Cronbach Alpha katsayısı orta düzeyde, “Dışadönüklük”, “Deneyime Açıklık”, “Yumuşak başlılık”, “Sorumluluk” boyutlarının Cronbach Alpha katsayıları yüksek bulunmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucu elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumları sunulmuştur.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin, Sabır Ölçeği ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı Ön Lisans Öğrencilerinin Sabır Ölçeği Ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

	N	Minimum	Maximum	Aritmetik ortalama	S.s.
Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu	602	3	15	9,34	2,49
Kişilerarası Sabır Boyutu	602	5	25	17,95	3,98
Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu	602	3	15	11,21	2,64
Sabır Ölçeği Toplam puanı	602	13	55	38,49	7,35
Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm	602	7	46	23,66	7,33
Dışadönüklük	602	13	63	44,28	10,20
Deneyime Açıklık	602	13	56	40,00	8,55
Yumuşak başlılık	602	9	63	46,95	10,81
Sorumluluk	602	8	49	36,59	8,41

Tablo 4.1. İncelendiğinde Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu puan ortalamasının 9.34 ± 2.49 olup 3 maddeden oluşan bu boyuttan alınabilecek en yüksek puan 15, Kişilerarası Sabır Boyutu puan ortalamasının 17.97 ± 4.02 olup 5 maddeden oluşan bu boyuttan alınabilecek en yüksek puan 25, Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu puan ortalamasının 11.21 ± 2.68 olup 3 maddeden oluşan bu boyuttan alınabilecek en yüksek puan 15, Sabır Ölçeği Toplam puan ortalamasının 38.53 ± 7.45 olup 11 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 55, Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm puan ortalamasının 23.66 ± 7.33 , Dışadönüklük puan ortalamasının 44.28 ± 10.20 , Deneyime Açıklık puan ortalamasının 40.00 ± 8.55 ,

Yumuşak başlılık puan ortalamasının 46.95 ± 10.81 , Sorumluluk puan ortalamasının 36.59 ± 8.41 olduğu görülmektedir.

Bu bulgular engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır ölçeği puanlarının, ortalamanın üstünde olduğunu göstermektedir. Yani, sabır ölçeğinden alınan puanların artışı sabır düzeyindeki artışa işaret ettiği için engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Sıfatlara dayalı kişilik özelliklerine ait bulgular, “Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm” puanlarının, ortalamanın altında, “Dışadönüklük” puanlarının, ortalamanın üstünde, “Deneyime Açıklık” puanlarının, ortalamanın üstünde, “Yumuşak Başlılık” puanlarının, ortalamanın üstünde, “Sorumluluk” puanlarının, ortalamanın üstünde olduğunu göstermektedir. Yani, engelli bakımı ve rehabilitasyon programı öğrencilerinin “Dışadönüklük”, “Deneyime Açıklık”, “Yumuşak Başlılık”, “Sorumluluk” kişilik özelliklerine sahip oldukları, “Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm” kişilik özelliğine sahip olmadıkları söylenebilir. Engelli bakım mesleğinin sabır, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk gibi özellikler gerektiren bir meslek olduğu göz önünde bulundurulduğunda engelli bakımı öğrencilerinin sabır düzeylerinin yüksek çıkması, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk gibi kişilik özelliklerine sahip olmaları olumludur. Bu sonuçlara dayanarak öğrencilere başarılı bir mesleki rehberlik hizmeti verildiği ya da öğrencilerin başarılı bir şekilde kişilik yapılarına uygun bölüm tercihi yaptıkları söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar öğrenciler açısından ve engelli bakımı programı, engelli bakımı mesleği açısından ileriye yönelik olumlu beklentilere yol açmaktadır.

Verilerin normal dağılıma uygunluğu ile ilgili Skewness ve Kurtosis değerleri Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Verilerin Skewness ve Kurtosis Değerleri

	Skewness	Kurtosis
Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu	,000	-,343
Kişilerarası Sabır Boyutu	-,269	-,630
Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu	-,303	-,621
Sabır Ölçeği Toplam puanı	-,239	-,558
Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm	,301	-,210
Dışadönüklük	-,314	-,531
Deneyime Açıklık	-,321	-,464
Yumuşak başlılık	-,649	-,264
Sorumluluk	-,520	-,477

Tablo 4.2. İncelendiğinde Skewness ve Kurtosis değerlerinin tümünün -1.96 ile + 1.96 aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca incelenen histogram, Q-Q ve Detrendet grafiklerinin de normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür. Bu bulgular verilerin normal dağılıma uyduğunu gösterdiğinden verilerin analizinde n sayısı 30’u aşan gruplarda parametrik analizler uygulanmıştır.

Sabır Ölçeği puanları ile Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği puanları arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır (Tablo 4.3).

Tablo 4.3. Sabır Ölçeği Puanları İle Sıfatlara Dayalı Kişilik Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki İle İlgili Korelasyon Değerleri

		Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu	Kişilerarası Sabır Boyutu	Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu	Sabır Ölçeği Toplam Puanı
1-Duygusal Dengesizlik Nevrotizm	r	-,143*	-,283*	-,185*	-,267*
	p	,000	,000	,000	,000
2-Dışadönüklük	r	,055	,173*	,170*	,173*
	p	,180	,000	,000	,000
3-Deneyime Açıklık	r	,137*	,256*	,249*	,273*
	p	,001	,000	,000	,000
4-Yumuşak Başlılık	r	,236*	,392*	,329*	,409*
	p	,000	,000	,000	,000
5-Sorumluluk	r	,180*	,333*	,292*	,345*
	p	,000	,000	,000	,000

(*) p<0.001

Tablo 4.3. İncelendiğinde, 1-Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm ile Sabır Ölçeğinin Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu, Kişilerarası Sabır Boyutu, Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu ve Sabır Ölçeği Toplam puanı arasında ters yönde anlamlı ilişkiler, 2-Dışadönüklük ile Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu arasında ilişki anlamsız iken Kişilerarası Sabır Boyutu, Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu ve Sabır Ölçeği Toplam puanı arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler, 3- Deneyime Açıklık ile Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu, Kişilerarası Sabır Boyutu, Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu ve Sabır Ölçeği Toplam puanı arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler, 4- Yumuşak başlılık ile Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu, Kişilerarası Sabır Boyutu, Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu ve Sabır Ölçeği Toplam puanı arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler, 5- Sorumluluk ile Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu, Kişilerarası Sabır Boyutu, Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu ve Sabır Ölçeği Toplam puanı arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Sonuç olarak 1-Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm kişilik özelliği arttıkça gündelik yaşamda sabrın, kişilerarası sabrın, yaşam zorluklarında sabrın ve genel sabrın azalacağı, 2-Dışadönüklük, 3- Deneyime Açıklık, 4- Yumuşak başlılık ve 5- Sorumluluk kişilik özelliği arttıkça gündelik yaşamda sabrın, kişilerarası sabrın, yaşam zorluklarında sabrın ve genel sabrın artacağı söylenebilir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri sabır düzeylerini yordama gücünü anlamak amacıyla lineer regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 4.4.).

Tablo 4.4. Sıfatlara Dayalı Kişilik Özelliklerinin Sabır Düzeyini Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	30,687	1,636		18,757	,000
Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm	-,247	,037	-,243	-6,719	,000
Dışadönüklük	-,131	,040	-,180	-3,276	,001
Deneyime Açıklık	,113	,052	,129	2,153	,032
Yumuşak Başlılık	,224	,036	,325	6,286	,000
Sorumluluk	,123	,046	,139	2,645	,008
R=,500	R ² =,250				
F _(5, 595) =39,565	p=,000				

Modelde otokorelasyon olup olmadığını anlamak için Durbin-Watson (D-W) testine bakılmıştır. D-W değeri 1,893 olarak bulunmuş ve bulunan bu değer 2'ye yakın olduğu için otokorelasyon olmadığı söylenebilir. Çoklu bağlantı sorunu için ise tolerans değerlerine bakılmış ve tüm tolerans değerlerinin $(1 - R^2)$ 'den büyük olduğu görülmüştür. Otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorunlarının olmadığı görüldükten sonra analize devam edilmiştir.

Tablo 4.4. İncelendiğinde sıfatlara dayalı kişilik özellikleri değişkeni engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile orta düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.500$, $R^2=.250$, $p<0.05$). Sıfatlara dayalı kişilik özellikleri engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeylerinin toplam varyansının % 25'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, sabır düzeyleri üzerinde sıfatlara dayalı kişilik özellikleri değişkeni etkilidir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm değişkeninin Sabır üzerinde negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Dışadönüklük değişkeninin Sabır üzerinde negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Deneyime Açıklık değişkeninin Sabır üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Yumuşak başlılık değişkeninin Sabır üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Sorumluluk değişkeninin Sabır üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Sabır Ölçeği puanları açısından farklar Tablo 4.5.'de verilmiştir.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar

		Cinsiyet	N	\bar{X}	S.s.	Test	p
TÜM ÖĞRENCİLER	Gündelik Yaşamda Sabır	Kadın	474	9,33	2,46	-,248	,805
		Erkek	128	9,39	2,60		
	Kişilerarası Sabır	Kadın	474	17,99	4,07	,163	,870
		Erkek	128	17,92	3,83		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	Kadın	474	11,26	2,66	,752	,453
		Erkek	128	11,05	2,74		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	Kadın	474	38,57	7,41	,275	,783	
	Erkek	128	38,37	7,61			
DEVLET ÜNİVERSİTESİ	Gündelik Yaşamda Sabır	Kadın	441	9,29	2,47	-,176	,860
		Erkek	119	9,34	2,70		
	Kişilerarası Sabır	Kadın	441	17,98	4,05	,413	,680
		Erkek	119	17,81	3,81		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	Kadın	441	11,26	2,58	,627	,531
		Erkek	119	11,09	2,66		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	Kadın	441	38,53	7,33	,385	,701	
	Erkek	119	38,24	7,54			
VAKIF ÜNİVERSİTESİ	Gündelik Yaşamda Sabır	Kadın	33	9,85	2,18	147,000	,963
		Erkek	9	10,11	1,36		
	Kişilerarası Sabır	Kadın	33	18,12	4,50	122,500	,422
		Erkek	9	19,44	3,97		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	Kadın	33	11,18	3,62	127,500	,516
		Erkek	9	10,56	3,75		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	Kadın	33	39,15	8,56	140,000	,794	
	Erkek	9	40,11	8,75			

1. Tüm Öğrenciler

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.33 ± 2.46 olup tüm erkek öğrencilerin puan ortalaması 9.39 ± 2.60 ve aralarındaki farka ait t değeri -0.248 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın ve erkek öğrencilerin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.99 ± 4.07 olup tüm erkek öğrencilerin puan ortalaması 17.92 ± 3.83 ve aralarındaki fark ait t değeri 0.163 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve

rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın ve erkek öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.26 ± 2.66 olup tüm erkek öğrencilerin puan ortalaması 11.05 ± 2.74 ve aralarındaki fark ait t değeri .752 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın ve erkek öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.57 ± 7.41 olup tüm erkek öğrencilerin puan ortalaması 38.37 ± 7.61 ve aralarındaki fark ait t değeri .275 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm kadın ve erkek öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

2. Devlet Üniversitesi Öğrencileri

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.29 ± 2.47 olup devlet üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 9.34 ± 2.70 ve aralarındaki fark ait t değeri -.176 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.98 ± 4.05 olup devlet üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 17.81 ± 3.81 ve aralarındaki fark ait t değeri .413 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.26 ± 2.58 olup devlet üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 11.09 ± 2.66 ve aralarındaki fark ait t değeri .627 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.53 ± 7.33 olup devlet üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 38.24 ± 7.54 ve aralarındaki fark ait t değeri .385 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

3. Vakıf Üniversitesi Öğrencileri

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.85 ± 2.18 olup vakıf üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 10.11 ± 1.36 ve aralarındaki fark ait U değeri -147.000 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 18.12 ± 4.50 olup vakıf üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 19.44 ± 3.97 ve aralarındaki fark ait U değeri 122.500 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.18 ± 3.62 olup vakıf üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 10.56 ± 3.75 ve aralarındaki fark ait U değeri 127.500 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 39.15 ± 8.56 olup vakıf üniversitesi erkek öğrencilerin puan ortalaması 40.11 ± 8.75 ve aralarındaki fark ait U değeri 140.000 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin yaş gruplarına göre Sabır Ölçeği puanları açısından farklar Tablo 4.6.'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar

	Yaş	N	\bar{x}	S.s.	Test	P	
TÜM ÖĞRENCİLER	Gündelik Yaşamda Sabır	20 yaş ve altı	424	9,26	2,49	-1,294	,196
		21 yaş ve üzeri	178	9,54	2,50		
	Kişilerarası Sabır	20 yaş ve altı	424	17,71	4,02	-2,448	,015
		21 yaş ve üzeri	178	18,59	3,95		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	20 yaş ve altı	424	11,09	2,62	-1,675	,094
		21 yaş ve üzeri	178	11,49	2,80		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	20 yaş ve altı	424	38,07	7,30	-2,358	,019	
	21 yaş ve üzeri	178	39,63	7,71			
DEVLET ÜNİVERSİTESİ	Gündelik Yaşamda Sabır	20 yaş ve altı	403	9,22	2,51	-1,266	,206
		21 yaş ve üzeri	157	9,52	2,55		
	Kişilerarası Sabır	20 yaş ve altı	403	17,67	4,03	-2,587	,010
		21 yaş ve üzeri	157	18,64	3,83		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	20 yaş ve altı	403	11,14	2,58	-1,256	,210
		21 yaş ve üzeri	157	11,45	2,65		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	20 yaş ve altı	403	38,02	7,30	-2,279	,023	
	21 yaş ve üzeri	157	39,60	7,45			
VAKIF ÜNİVERSİTESİ	Gündelik Yaşamda Sabır	20 yaş ve altı	21	10,05	1,96	201,500	,628
		21 yaş ve üzeri	21	9,76	2,12		
	Kişilerarası Sabır	20 yaş ve altı	21	18,57	3,96	210,500	,800
		21 yaş ve üzeri	21	18,24	4,86		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	20 yaş ve altı	21	10,24	3,32	148,500	,067
		21 yaş ve üzeri	21	11,86	3,79		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	20 yaş ve altı	21	38,86	7,36	186,000	,385	
	21 yaş ve üzeri	21	39,86	9,66			

1. Tüm Öğrenciler

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.26 ± 2.49 olup tüm 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 9.54 ± 2.50 ve aralarındaki fark ait t değeri -1.294 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.71 ± 4.02 olup tüm 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 18.59 ± 3.95 ve aralarındaki

fark ait t değeri -2.448 olup $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında 21 yaş ve üzeri öğrencilerin lehine fark olduğunu göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.09 ± 2.62 olup tüm 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 11.49 ± 2.80 ve aralarındaki fark ait t değeri -1.675 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.07 ± 7.30 olup tüm 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 39.63 ± 7.71 ve aralarındaki fark ait t değeri -2.358 olup $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında 21 yaş ve üzeri öğrencilerin lehine fark olduğunu göstermektedir.

2. Devlet Üniversitesi Öğrencileri

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.22 ± 2.51 olup devlet üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 9.52 ± 2.55 ve aralarındaki fark ait t değeri -1.266 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.67 ± 4.03 olup devlet üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 18.64 ± 3.83 ve aralarındaki fark ait t değeri -2.587 olup $p < 0.05$ önem düzeyinde

anlamli bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında 21 yaş ve üzeri öğrencilerin lehine fark olduğunu göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.14 ± 2.58 olup devlet üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 11.45 ± 2.65 ve aralarındaki fark ait t değeri -1.256 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.02 ± 7.30 olup devlet üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 39.60 ± 7.45 ve aralarındaki fark ait t değeri -2.279 olup $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında 21 yaş ve üzeri öğrencilerin lehine fark olduğunu göstermektedir.

3. Vakıf Üniversitesi Öğrencileri

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Günelik Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 10.05 ± 1.96 olup vakıf üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 9.76 ± 2.12 ve aralarındaki fark ait U değeri 201.500 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Günelik Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 18.57 ± 3.96 olup vakıf üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması

18.24±4.86 ve aralarındaki fark ait U değeri 210.500 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 10.24±3.32 olup vakıf üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 11.86±3.79 ve aralarındaki fark ait U değeri 148.500 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.86±7.36 olup vakıf üniversitesi 21 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalaması 39.86±9.66 ve aralarındaki farka ait U değeri 186.000 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 20 yaş ve altı ve 21 yaş ve üzeri öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam Puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre Sabır Ölçeği Puanları açısından farklar Tablo 4.7.'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar

	Sınıf	N	\bar{x}	S.s.	Test	P	
TÜM ÖĞRENCİLER	Gündelik Yaşamda Sabır	1. sınıf	330	9,44	2,51	1,054	,292
		2. sınıf	272	9,22	2,46		
	Kişilerarası Sabır	1. sınıf	330	17,98	4,17	,077	,939
		2. sınıf	272	17,96	3,84		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	1. sınıf	330	11,28	2,67	,698	,485
		2. sınıf	272	11,13	2,69		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	1. sınıf	330	38,71	7,66	,645	,519	
	2. sınıf	272	38,31	7,19			
DEVLET ÜNİVERSİTESİ	Gündelik Yaşamda Sabır	1. sınıf	326	9,42	2,52	1,334	,183
		2. sınıf	234	9,13	2,52		
	Kişilerarası Sabır	1. sınıf	326	17,99	4,16	,326	,745
		2. sınıf	234	17,88	3,75		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	1. sınıf	326	11,28	2,67	,549	,584
		2. sınıf	234	11,15	2,50		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	1. sınıf	326	38,68	7,67	,826	,409	
	2. sınıf	234	38,16	6,93			
VAKIF ÜNİVERSİTESİ	Gündelik Yaşamda Sabır	1. sınıf	4	11,00	1,83	51,500	,288
		2. sınıf	38	9,79	2,03		
	Kişilerarası Sabır	1. sınıf	4	17,75	4,92	73,000	,897
		2. sınıf	38	18,47	4,39		
	Yaşam Zorluklarında Sabır	1. sınıf	4	11,75	2,75	69,000	,762
		2. sınıf	38	10,97	3,71		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	1. sınıf	4	40,50	7,77	71,500	,847	
	2. sınıf	38	39,24	8,66			

1. Tüm Öğrenciler

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.44 ± 2.51 olup tüm 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 9.22 ± 2.46 ve aralarındaki fark ait t değeri 1054 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Gündelik Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.98 ± 4.17 olup tüm 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 17.96 ± 3.84 ve aralarındaki fark ait t değeri .077 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve

rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.28 ± 2.67 olup tüm 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 11.13 ± 2.69 ve aralarındaki fark ait t değeri .698 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.71 ± 7.66 olup tüm 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 38.31 ± 7.19 ve aralarındaki fark ait t değeri .645 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans tüm 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

2. Devlet Üniversitesi Öğrencileri

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.42 ± 2.52 olup devlet üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 9.13 ± 2.52 ve aralarındaki fark ait t değeri 1.344 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.99 ± 4.16 olup devlet üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 17.88 ± 3.75 ve aralarındaki fark ait t değeri .326 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.28 ± 2.67 olup devlet üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 11.15 ± 2.50 ve aralarındaki fark ait t değeri .549 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.68 ± 7.67 olup devlet üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 38.16 ± 6.93 ve aralarındaki fark ait t değeri .826 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

3. Vakıf Üniversitesi Öğrencileri

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 11.00 ± 1.83 olup vakıf üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 9.79 ± 2.03 ve aralarındaki fark ait U değeri 51.500 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Günlük Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.75 ± 4.92 olup vakıf üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 18.47 ± 4.39 ve aralarındaki fark ait U değeri 73.000 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.75 ± 2.75 olup vakıf üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 10.97 ± 3.71 ve aralarındaki fark ait U değeri 69.000 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 40.50 ± 7.77 olup vakıf üniversitesi 2. sınıf öğrencilerin puan ortalaması 39.24 ± 8.66 ve aralarındaki fark ait U değeri 71.500 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans vakıf üniversitesi 1. sınıf ve 2. sınıf öğrencilerin Sabır Ölçeğinin Toplam puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olmasına göre Sabır Ölçeği puanları açısından farklar Tablo 4.8.’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Üniversitenin Devlet ya da Vakıf Üniversitesi Olmasına Göre Sabır Ölçeği Puanları Açısından Farklar

		N	\bar{x}	S.s.	Test	p
Günelik Yaşamda Sabır	Devlet	560	9,30	2,52	1,519	,129
	Vakıf	42	9,90	2,02		
Kişilerarası Sabır	Devlet	560	17,94	3,99	,721	,471
	Vakıf	42	18,40	4,38		
Yaşam Zorluklarında Sabır	Devlet	560	11,23	2,60	,679	,414
	Vakıf	42	11,05	3,61		
Sabır Ölçeği Toplam Puanı	Devlet	560	38,47	7,37	,747	,455
	Vakıf	42	39,36	8,50		

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi öğrencilerinin Sabır Ölçeğinin “Günelik Yaşamda Sabır” boyutu puan ortalaması 9.30 ± 2.52 olup vakıf üniversitesi öğrencilerinin puan ortalaması 9.90 ± 2.02 ve aralarındaki fark ait t değeri 1.519 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı devlet üniversitesi

ve vakıf üniversitesi öğrencilerinin “Günelik Yaşamda Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi öğrencilerinin Sabır Ölçeğinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puan ortalaması 17.94 ± 3.99 olup vakıf üniversitesi öğrencilerinin puan ortalaması 18.40 ± 4.38 ve aralarındaki fark ait t değeri .721 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesi öğrencilerinin “Kişilerarası Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi öğrencilerinin Sabır Ölçeğinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puan ortalaması 11.23 ± 2.60 olup vakıf üniversitesi öğrencilerinin puan ortalaması 11.05 ± 3.61 ve aralarındaki fark ait t değeri .679 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesi öğrencilerinin “Yaşam Zorluklarında Sabır” boyutu puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans devlet üniversitesi öğrencilerinin Sabır Ölçeğinin Toplam puan ortalaması 38.47 ± 7.37 olup vakıf üniversitesi öğrencilerinin puan ortalaması 39.36 ± 8.50 ve aralarındaki fark ait t değeri .747 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesi öğrencilerinin Sabır Ölçeği Toplam puanları arasında fark olmadığını göstermektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ile elde edilen bulguların sonuçlarına dayalı olarak alan yazındaki ilgili araştırma sonuçlarıyla tartışılmasına yer verilmiştir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri nedir? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin “günelik yaşamda sabır, kişilerarası sabır ve yaşam zorluklarında sabır” boyutlarında sabır düzeyi puanlarının, ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. Bakım mesleği, fiziksel ve duygusal olarak güçlükleri olan, sabırlı olmayı gerektiren bir meslektir (Oğlak, 2008). Sabır ölçeğinden alınan puanlar sabır düzeyine işaret ettiği için engelli bakımı öğrencilerinin sabır düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geçmiş araştırmalara bakıldığında benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Şengel ve arkadaşları (2015), tarafından yapılan araştırmada bölüm tercihi ile kişilik arasındaki ilişki incelenmiştir. Analizler sonucunda turizm bölümü öğrencilerinin bölüm tercihleri ile belli kişilik özellikleri arasında pozitif ve orta düzeyli bir ilişki olduğu, bazı kişilik özelliklerinin bölüm tercihini belli oranlarda açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bölüm tercihinde bulunurken öğrencilerin belli faktörleri göz önüne aldıkları anlaşılmış ve bölümün çekici olması, kişiye uygun olması önemli tercih nedenlerinden bir tanesi olarak çalışmada tespit edilmiştir. Kişilik ile bölüm tercih arasındaki korelasyonlarda orta düzeyli bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar araştırmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir, araştırmamız sonucunda EBR ön lisans öğrencilerinin sabır düzeylerinin yüksek olduğu ve sabır düzeyleri ile sıfatlara dayalı kişilik özellikleri arasında orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmamızın sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak, engelli bakımı ve rehabilitasyon programında öğrenim gören öğrencilerin sabır düzeylerinin yüksek olduğu ve kişilik özelliklerine uygun program tercih ettikleri görülmektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri nedir? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; “Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm” puanlarının, ortalamanın altında, “Dışadönüklük” puanlarının, ortalamanın üstünde, “Deneyime Açıklık” puanlarının, ortalamanın üstünde, “Yumuşak Başlılık” puanlarının, ortalamanın üstünde, “Sorumluluk” puanlarının, ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. engelli bakımı ve rehabilitasyon programı öğrencilerinin “Dışadönüklük”, “Deneyime Açıklık”, “Yumuşak Başlılık”, “Sorumluluk” kişilik özelliklerine sahip oldukları, “Duygusal Dengesizlik / Nevrotizm” kişilik özelliğine sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bakım elamanları, bakım hizmetlerinin gerektirdiği kişisel özellikleri bilmelidir, kendinin farkında olmalı güçlü yönlerini mesleği için kullanmalı, güçsüz olduğu yönlerini dürüstçe ortaya koyup kendini geliştirmek için gayret göstermelidir (Seyyar, 2010). Geçmiş araştırmalara bakıldığında benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Tatlıhoğlu (2015), tarafından yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, duygusal dengesizlik/nevrotizm alt boyutunda ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı, sınıf değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda sınıf değişkeni açısından dördüncü sınıflar lehine ise anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuçlar, araştırma sonuçlarımızla aynı paralelliktedir. Araştırmamız sonucunda, EBR ön lisan öğrencilerinin sabır puan ortalamalarının yüksek olduğu, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk puan ortalamalarının yüksek olduğu, duygusal dengesizlik-nevrotizm puan ortalamalarının düşük olduğu bulunmuştur. EBR ön lisans öğrencilerinin kişilik özelliklerinin EBR programına uygun olduğu düşünülmektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; araştırmaya katılan tüm öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”,

“kişilerarası sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında ve “sabır düzeyi toplam puanları” arasında cinsiyete göre fark olmadığı görülmüştür. Devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “kişilerarası sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında ve “sabır düzeyi toplam puanları” arasında cinsiyete göre fark olmadığı görülmüştür. Vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “kişilerarası sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında ve “sabır düzeyi toplam puanları” arasında cinsiyete göre fark olmadığı görülmüştür. Cinsiyetin, sabır düzeyi üzerinde fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu, Güs ve arkadaşlarının (2018), yaptıkları araştırmada desteklemektedir. Araştırmada sabır düzeyi üzerinde ne şehir büyüklüğünün, ne cinsiyetin, ne de yaşın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kùltürler arasında her üç durumda da sabırsızlığın ifade edilme biçiminin değiştiği görülmüştür. Yaşamın daha yavaş ilerleyişine sahip ÷lkelerde sabrın daha fazla olacağını belirten yaşam hızı hipotezini araştırma sonuçları desteklememiştir. Duruma özgü sabır hipotezi için sonuçlarda, üç durum ve çeşitli davranışsal reaksiyonlarla ilgili Almanların süpermarkette sıra bekleme durumundaki en kızgın yüz ifadelerini kullandığı ancak ATM makinesinde beklemede ve Fransızlarla karşılaştırıldığında en az öfke durumu gözlenmiştir. Eliüşük’ün (2014), öz-anlayış, öz-belirleme ve kişilik özelliklerinin sabır düzeylerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını, sabır puanlarının öğrencilerin cinsiyet ve yaş gibi özlük niteliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için yaptığı araştırmasında yaşam zorluklarında sabır alt boyutunda kız öğrenciler yönünde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuç araştırmamızın sonuçlarından farklılık göstermektedir. Araştırmamızda sabır düzeyi ve sabrın alt boyutlarındaki puan ortalamaları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Bakım mesleği erkekler için istisna, kadınlar için zorunlu bir iş olarak algılanmaktadır (Özkaplan, 2009). Araştırmamız, engelli bakım mesleğinin kadınlara özgü bir meslek olduğu görüşünü desteklemektedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; araştırmaya katılan tüm öğrencilerin “gündelik yaşamda

sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında yaşa göre fark olmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin “kişilerarası sabır” boyutunda ve “sabır ölçeği toplam puanları” arasında 21 yaş ve üzeri öğrencilerin lehine fark olduğu görülmüştür. Devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında yaşa göre fark olmadığı görülmüştür. Devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “kişilerarası sabır” boyutunda ve “sabır ölçeği toplam puanları” arasında 21 yaş ve üzeri öğrencilerin lehine fark olduğu görülmüştür. Vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “yaşam zorluklarında sabır”, “kişilerarası sabır” boyutu puanları ve “sabır ölçeği toplam puanları” arasında yaşa göre fark olmadığı görülmüştür. Araştırma katılımcılarının yaşlarının sabır düzeyi üzerinde devlet ve vakıf üniversiteleri arasında farklılık olduğu, vakıf üniversitelerinde yaş özelliklerinin hiçbir boyutta etkili olmadığı, devlet üniversitelerinde “kişilerarası sabır” ve “sabır toplam puanları” arasında 21 yaş ve üzeri katılımcılar lehine fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğan (2014), tarafından yapılan dindarlık sabır ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmadan elde edilen bulgulara göre toplam sabır ve sabır ölçeğinin tüm boyutlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu, sabır skorlarının yaşla birlikte arttığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından bireylerin sabır puanları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı dolayısıyla cinsiyetin bireylerin sabır puanlarını anlamlı düzeyde etkileyen bir faktör olmadığı anlaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar, araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri sınıf değişkenine göre farklılaşmakta mıdır? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; araştırmaya katılan tüm öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “kişilerarası sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında ve “sabır düzeyi toplam puanları” arasında sınıf düzeylerine göre fark olmadığı görülmüştür. Devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “kişilerarası sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında ve “sabır düzeyi toplam puanları” arasında sınıf düzeyine göre fark olmadığı görülmüştür. Vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “kişilerarası sabır”,

“yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında ve “sabır düzeyi toplam puanları” arasında sınıf düzeyine göre fark olmadığı görülmüştür. Sınıf düzeyinin, sabır düzeyi üzerinde fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Engelli bakımı birinci ve ikinci sınıf öğrencileri arasında hem devlet üniversitelerinde hem de vakıf üniversitelerinde sabrın hiçbir boyutunda anlamlı bir farklılık olmaması düşündürücüdür. İkinci sınıf öğrencilerinin temel dersleri almış, zorunlu yaz stajını yapmış olmaları nedeniyle engelli bakımı mesleği ile ilgili yargılarının oluşmuş olması, derslerin ve stajın etkisiyle sabır düzeylerinde olumlu yönde bir farklılaşmanın olabileceği düşünülmüştür.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olmasına göre farklılaşmakta mıdır? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; araştırmaya katılan devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin “gündelik yaşamda sabır”, “kişilerarası sabır”, “yaşam zorluklarında sabır” boyutu puanları arasında ve “sabır düzeyi toplam puanları” arasında öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olmasına göre fark olmadığı görülmüştür. Devlet veya vakıf üniversitesinde okumanın sabır düzeyinde fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin ekonomik koşullarının iyi olabileceği, çok fazla zorluklarla karşılaşmamış olabilecekleri bu gibi faktörler sonucunda devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerden sabır puanlarının daha düşük çıkacağı beklentisi araştırma sonuçları ile doğrulanmamıştır.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile sıfatlara dayalı kişilik özellikleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; “Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm” ile “Sabır Ölçeğinin Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu”, “Kişilerarası Sabır Boyutu”, “Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu” ve “Sabır Ölçeği Toplam puanı” arasında ters yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. “Dışadönüklük” ile “Kişilerarası Sabır Boyutu”, “Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu” ve “Sabır Ölçeği Toplam puanı” arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur, “Gündelik Yaşamda Sabır Boyutu” arasında ilişki anlamsız bulunmuştur. “Deneyime Açıklık”

ile “Günelik Yaşamda Sabır Boyutu”, “Kişilerarası Sabır Boyutu”, “Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu” ve “Sabır Ölçeği Toplam puanı” arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. “Yumuşak başlılık” ile “Günelik Yaşamda Sabır Boyutu”, “Kişilerarası Sabır Boyutu”, “Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu” ve “Sabır Ölçeği Toplam puanı” arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. “Sorumluluk” ile “Günelik Yaşamda Sabır Boyutu”, “Kişilerarası Sabır Boyutu”, “Yaşam Zorluklarında Sabır Boyutu” ve Sabır Ölçeği Toplam puanı arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. “Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm” kişilik özelliği arttıkça günelik yaşamda sabrın, kişilerarası sabrın, yaşam zorluklarında sabrın ve genel sabrın azalacağı, “Dışadönüklük”, “Deneyime Açıklık”, “Yumuşak başlılık” ve “Sorumluluk” kişilik özelliği arttıkça günelik yaşamda sabrın, kişilerarası sabrın, yaşam zorluklarında sabrın ve genel sabrın artacağı sonucuna ulaşılmıştır. Aghababaei ve Tabik (2015), tarafından sabır ile İranlı öğrencilerin yaşam doyumları ve ruh sağlıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmanın sonucunda sabır ile büyük beş faktör kişilik arasında ilişki bulunmuştur, bu sonuç araştırmamızın sonucunu destekler niteliktedir.

Engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sıfatlara dayalı kişilik özellikleri sabır düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır? Alt problemi ile ilgili bulgular incelendiğinde; sıfatlara dayalı kişilik özellikleri değişkeni ile engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sıfatlara dayalı kişilik özellikleri engelli bakımı ve rehabilitasyon programı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeylerinin toplam varyansının % 25’ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, sabır düzeyleri üzerinde sıfatlara dayalı kişilik özellikleri değişkeninin etkili olduğu görülmüştür. Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm değişkeninin Sabır üzerinde negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Dışadönüklük değişkeninin Sabır üzerinde negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Deneyime Açıklık değişkeninin Sabır üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Yumuşak başlılık değişkeninin Sabır üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı, Sorumluluk değişkeninin Sabır üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna

ulaşmıştır. Eliüşük'ün (2014), öz-anlayış, öz-belirleme ve kişilik özelliklerinin sabır düzeylerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını, sabır puanlarının öğrencilerin cinsiyet ve yaş gibi özlük niteliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için yaptığı araştırmasında sabrın alt boyutları ile yumuşak başlılık deneyime açıklık ve sorumluluk arasında pozitif yönde anlamlı ilişki, duygusal dengesizlik ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öz-belirleme ve öz-anlayış ile birlikte beş faktörlü kişilik özelliklerinin de modele anlamlı katkısının olduğu, öz-belirleme, öz-anlayış ve kişilik özelliklerinin kişiler arası sabrın %21'ini açıkladığı, kişiler arası sabrı kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik, yumuşak başlılık, en iyi yordayan maddeler olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçları destekler niteliktedir. Araştırmamız sonucunda sıfatlara dayalı kişilik özellikleri ile sabır düzeyleri arasında orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu, sabır düzeyleri üzerinde sıfatlara dayalı kişilik özellikleri değişkenlerinin etkili olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

1. Araştırmada engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Engelli bakım elamanlarında olması gereken özelliklerden bir tanesi de sabırdır ve sabır özelliğinin EBR öğrencilerinde olduğu görülmektedir.

2. Araştırmada engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk kişilik özellikleri puanlarının ortalamasının üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin, engelli bakım teknikerlerinde olması gereken kişilik özelliklere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

3. Araştırmada sabır düzeyi üzerinde kişilik özelliklerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk kişilik özellikleri puanları arttıkça, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır, sabır ölçeği toplam puanlarında da artış olmaktadır. Duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özelliği puanı arttıkça, gündelik yaşamda sabır, yaşam zorluklarında sabır, sabır ölçeği toplam puanlarında düşüş olmaktadır. EBR ön lisans öğrencilerinin dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk kişilik özellikleri puan ortalamalarının yüksek olduğu ve sabır puanları ile kişilik özellikleri arasında doğru yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

4. Araştırmada yönelme, yöneltme, mesleki rehberlik çalışmalarının etkili olduğu, günümüz gençlerinin kişilik özelliklerine uygun program tercihi yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. EBR mesleğinin gerektirdiği sabır, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk kişilik özellikleri EBR ön lisans öğrencilerinde bulunmaktadır. EBR ön lisans öğrencilerinin kişilik özelliklerine uygun program tercihi yaptıkları anlaşılmaktadır.

5. Araştırmada sabır düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bakım elamanlarında bulunması gereken sabır özelliği açısından kadın ve erkek öğrencilerde anlamlı bir farklılaşma söz konusu değildir. Engelli bakım mesleğinin icrasında sabır bakımından kadın ve erkeklerin eşit oldukları anlaşılmaktadır.

6. Araştırmada EBR n lisans birinci sınıf ve ikinci sınıf öğrencileri arasında sabır düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Engelli bakımı programı müfredatının ve yapılan çalışmaların sabır üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol amadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Uygulamalara Yönelik neriler

1. Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Programlarında değerler eğitimine yer verilebilir.
2. Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon alanında çalışan meslek elamanlarına “sabır” eğitimi verilebilir.

6.3. Araştırmacılara Yönelik neriler:

1. Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon alanında çalışanların sabır özellikleri ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
2. Engel türlerine ve engel derecelerine göre bakım elamanlarının sabır düzeylerinde farklılaşma var mıdır, araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akan, D., ve diğerkleri, (2014). İlköğretimde yöneltme yönergesi uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 59-72.
- Aktürk, A. ve Barış, İ. (2018). Bakım rehabilitasyon merkezlerinde otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle çalışan bakım elemanlarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 68-96
- Akyol, E. (2015). *Üzüntüyü yenmenin çareleri kindi merkezli bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Çorum.
- Altuntaş, B., ve Reyhan Atasü Topçuoğlu. (2016). *Engelli bakımı*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Ateş, A. (2019). Aile içi iletişimde sabır. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 61-90.
- Atli, A. (2017). Five factor personality traits as predictor of career maturity. *Eurasian Journal of Educational Research*, 151-165.
- Atli, A., ve Kaya, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin mesleki kişilik tipleri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 331-342.
- Aydemir, L. (2018). Üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini belirleyen faktörlere yönelik bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 713-723.
- Aytaç, S. (2001). Örgütsel davranış açısından kişiliğin önemi. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, Sıra:1 / No:96.
- Bacanlı, H. (2009). Sıfatlara dayalı kişilik testi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 261-279.
- Barış, G., ve diğerkleri, (2012). Kişilik benlik ve yaşam biçimi. *Tüketici Davranışları* (s. 91-111). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Basım, H. N., ve diğerkleri, (2011). A-tipi kişilik ve stres ilişkisinde üç önemli bileşen: öfke, etkisiz başa çıkma ve iş saplantısı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31-44.
- Bir, A. A., ve diğerkleri, (1999). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Bozgeyikli, H., (2004). Meslek kararı verme yetkinlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 221-234
- Bulut, K. (2005). Sabır kavramı ve Hz. Eyyüb Nebi örneği. Yüksek Lisans Tezi, 58.
- Cavkaytar, A. Ve Diken, İ., H. (2007). Özel eğitime giriş. Ankara: Kök Yayıncılık

- Cirhinlioğlu, Z. (2000). Meslekler ve sosyolojisi. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çalışkur, A. (2012). Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 219-236.
- Çelik, N. (2014). Üniveriste öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: çağrı merkezi hizmetleri örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 94-105.
- Çevik, K. (2008). İlköğretimde çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve uyum boyutlarında karşılaşılan sorunlar. *Kuramsal Eğitimbilim*, 62-82.
- Çıkkılı, Y. (1996). Özel eğitime muhtaç çocukların türk milli eğitim sistemi içindeki yeri ve önemi. Yüksek Lisans Tezi, 38. Erzurum.
- Demir, A. (2012). Vakıa suresinde anlatılan üç grup insan tipi. *USBĐ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 32-36.
- Demirci, M. (2002). Kur'an-ı Kerim ışığında sabır kavramı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 264.
- Demircioğlu, N. (2003). Kişilik tiplerimiz. İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili faktörlerin incelenmesi: meslek yüksek okulu- muhasebe programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 90-106.
- Doğan, M. (2014). Dinlerde ve İslam kültüründe sabır. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 93-130.
- Doğan, M. (2016). Sabır psikolojisi. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Doğan, M. (2017). Hastane örneği üzerinden manevî danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine genel bir bakış. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 1267-1304.
- Doğan, M. (2017). Karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş ilişkisi. *The Journal of Happiness ve Well-Being*, 134-153.
- Dölek, B. Ö. (2011). Türkiye'de üniversite hastanelerindeki geriatrı bilim dallarına bağlı geriatrı ünitelerinde verilen hizmetin sosyal hizmet temelinde değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Ankara.
- Durna, U. (2004). Stres, A ve B tipi kişilik yapısı ve bunlar arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi*, 191-206.
- Ekinci, A. (2010). Aday öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesinde okul müdürlerinin rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 63-77.

- El-Cevziyye, İ.-i. K. (2012). Sabredenler ve şükredenler. (Z. A. Tatlıoğlu, Çev.). İslamiekitap.
- Eliüşük, A., ve Arslan, Ç. (2016). Sabır ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 67-86.
- Engin, A. O. (2005). Eğitim öğretim etkinliklerinde yönelme ve yöneltme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 249-269.
- Ensari, M. Ş., Ve Alay, H. K. (2017). Meslek seçimini etkileyen faktörlerin demografik değişkenlerle ilişkisinin araştırılması: istanbul ilinde bir uygulama. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 409-422.
- Erdem, R. (2011). Lisans yerleştirme sınavı, meslek seçimi ve işgücüne yansımaları, havanda su mu dövüyoruz? *Yükseköğretim Dergisi*, 61-64.
- Erefe, İ. (2012). Hemşirelikte araştırma ilke süreç ve yöntemleri. Odak Ofset Matbaacılık.
- Ergün, G., ve Güzel, A. (2016). Sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü ilk ve son sınıf öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 1271-1284.
- Fadıloğlu, Ç., Ertem, G. ve Aykar, Ş. (2013). Evde sağlık ve bakım. Ankara: Göktuğ Basın Yayın Dağıtım.
- Gencür, A. S. (2011). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının kişilikleriyle bölüm memnuniyetleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir.
- Gözütok, Ş. (2017). Özdenetimde din eğitiminin etkisi. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 1035-1060.
- Gündüz, M. (2018). Kur'an-ı Kerim fihristinin değer odaklı analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 159-176.
- Gürdoğan, A., ve Atabey, S. (2017). Üniversite seçimini etkileyen faktörler: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir çalışma. Proceedings Book of 2nd International Scientific Researches Congress on Humanities and Social Sciences, (s. 95-103). İstanbul.
- Hotaman, D. (2011). Eğitim fakülteleri kendi öğrencilerini seçebilir mi? *Kuramsal Eğitimbilim*, 126-136.
- İnanç, B. Y., ve Yerlikaya, E. E. (2011). Kişilik kuramları. Ankara: Pegem Akademi.
- Jason, G. B., ve diğerleri, (2018). Two facets of patience in young children: Waiting with and without an explicit reward. *Journal of Experimental Child*, 14-30.

- Jusupov, M. (2017). Meallerde sabır kavramının analizi. *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 62-80.
- Kamaşak, R., ve Bulutlar, F. (2010). Kişilik, mesleki tercih ve performans ilişkisi: akademik personel üzerine bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 119-126.
- Karakaş, A. C. (2018). Sabır tutumunun sürekli öfke ifade tarzlarına ve öfke kontrolüne etkisi. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 93-111.
- Karatekin, N., ve diğerleri, (2013). Değerler eğitimi öğretmen kitabı 8: sabır. İstanbul: Bakanlar Medya.
- Koçak, O. (2017). A ve B kişilik tipine sahip kamu ve özel sektör çalışanlarının kişilik tiplerinin incelenmesi: Yalova örneği. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 380-397.
- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 137-157.
- Köknel, Ö. (1985). Kaygıdan mutluluğa kişilik. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1998). Zorlanan insan. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (2001). Kimliğini arayan gençliğimiz. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A., ve Kulaksızoğlu, E. N. (2005). Meslekler rehberi. İstanbul: Kavram Dershaneleri Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). Meslek danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2000). Üniversiteler yükseköğretim programları ve meslekler rehberi. Ankara: Cem-Web Ofset.
- Kuzgun, Y. (2004). Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş. Ankara : Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükali, A. (2015). Engellilere uygulanan sosyal yardımlar. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 100-115.
- Okçu, D., ve Platin, U. (2018). Ortaokul öğrencilerinin sabır değerleri ile ilgili algılarının resim yoluyla değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, 102-113.
- Owen, F. K., ve diğerleri, (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 135-151.

- Özdemir, N. (2018). Engelli ailelerinde problem çözme ve sabır gösterme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Özsoy, O. (2005). Geleceğin meslekleri. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Özsoy, Y. (1998). Özel eğitime giriş. Ankara: Karatepe.
- Öztürk, M. (2011). Türkiye'de engelli gerçeği. İstanbul: Canda Özür Olmaz Derneği.
- Öztürk, M. (2014). Kişilik tipine uygun meslek seçimi yapılabilmesi için geliştirilmiş web tabanlı uzman sistem uygulaması. *Mesleki Bilimler Dergisi*, 1-11.
- Pelit, E., ve diğerleri, (2010). Turizm sektöründeki işgörenlerin kişilik özelliklerini değerlendirmeye yönelik bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 9-16.
- Pişkin, M. (2013). John Lewis Holland: Yaşam öyküsü ve kariyer danışmanlığına katkıları, *Gelişen İnsan Kaynakları Kariyer Gündemi*, 28-31.
- Polatçı, S., ve Gültekin, Z. (2017). Meslek yüksekokulunda okuyorum seçtiğim mesleğe uygun muyum? 4. *Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal Ve Teknik Bilimler Kongresi*, (s. 100-111). Burdur.
- Sağlam, A. (2016). Değerler eğitiminin öğrenci davranışlarına etkisinin veli görüşlerine göre incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 723-742.
- Sarıbaş, H. (2006). Kur'an ve Sünnet'te sabır iman ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, 14.
- Sarıkaya, B., ve Şeren, Z. (2017). İnsan sorumluluğu ve fiillerine etkisi bağlamında sabır ve tevekkül kavramları. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 70.
- Sayın, E. (2012). Tasavvuf kültüründeki "sabır" kavramının psikolojik etkileri. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 413-422.
- Schnitker, S. A. (2012). An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 18, 177-207.
- Segal, R. A., ve Dunne, F. (2008). *The Handbook to Jewish Spiritual Renewal: A Path of Transformation for the Modern Jew*.
- Seyhan, B. Y. (2015). Başa çıkma değeri açısından sabır üzerine nitel bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 3.
- Seyyar, A. (2010). Manevi bakım. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Seyyar, A. (2013). Engelli ve yaşlı hizmetlerinde sosyal bakım. İstanbul: Rağbet Yayınları..
- Seyyar, A. (2015). Bakım terimleri. İstanbul: Rağbet Yayınları.

- Seyyar, A., ve diğeri, (2008). Manevi sosyal hizmetler. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Şengel, Ü., ve diğeri, (2015). Bölüm tercihi ile kişilik arasındaki ilişki: Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Örneği. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 122-134.
- Taşdemir, G., ve diğeri, (2016). Örgüt ortamındaki kişilik yapılarının önemi. *Press Academia Procedia*, 420-426.
- Temizkan, A. (2012). Kur'an'da sabır (Hz. Nuh örneği). Yüksek Lisans Tezi, 20. Erzurum.
- Tieger, P. D., ve Tieger, B. B. (2007). Kişilik tipinize göre mesleğinizi seçin. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Tokat, B. (2013). A-B tipi kişilik özelliklerine sahip işgörenlerin olası bir örgütsel değişime yatkınlıklarının araştırılması. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1973-1988.
- Topçuoğlu, R. A. (2013). Sosyal haklar piyasalaşır mı? 5. *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu* . Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Topses, G., ve Serin, N. G. (2012). Psikolojik danışma ve kişilik kuramları. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tuzcuoğlu, S. (1994). Meslek seçimi ve önemi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Uysal, Ş. (1970). Lise öğrencilerinin meslek seçimleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yeşilyaprak, B., ve diğeri, (2000). Eğitsel ve mesleki rehberlik. Ankara: Varan Matbaacılık.
- Yeşilyaprak, B., ve diğeri, (2011). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya. Ankara: Pegem Akademi.
- WHO. (2011). Dünya engellilik raporu. Ankara: Anıl Matbaa.

İnternet Kaynaklı Kaynakça

- Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2011). Bakım hizmetleri stratejisi ve eylem planı, <https://eyh.aile.gov.tr/yayin-ve-kaynaklar/yayinlar/bakim-hizmetleri/bakim-hizmetleri-stratejisi-ve-eylem-plani-2011-%E2%80%932013> (Erişim tarihi: 16.06.2018).
- Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2018). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, [https://eyh.aile.gov.tr/data/551169ab369dc57100ffbf13/B%C3%BCIten-Ocak2018\(son\).pdf](https://eyh.aile.gov.tr/data/551169ab369dc57100ffbf13/B%C3%BCIten-Ocak2018(son).pdf) (Erişim tarihi: 17.06.2018).
- Çağrııcı, M. (2008). Sabır, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sabir> (Erişim tarihi: 08.09.2018).
- Engelliler Hakkındaki Kanun, (2005). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf> (Erişim tarihi: 22.01.2019).
- Eren, İ. (2010). Sabır eğitimi, <http://insanvehayat.com/sabir-egitimi/> (Erişim tarihi: 20.07.2018).
- Gazneli, O. (2011). Sabır eğitimi, <http://www.fikirteknesi.com/akil-insasinda-sabir-egitimi-1/> (Erişim tarihi: 08.10.2018).
- Golsteyn, B. (2013). Çocuklarda sabır, <https://www.weforum.org/agenda/2014/08/patience-children-research-lifetime-outcomes/> (Erişim tarihi: 16.08.2018).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). Yayından kaldırılan kurs programları, https://hbogm.meb.gov.tr/www/kurs-programi-iptal-onaylari_02102017/icerik/691 (Erişim tarihi: 20.11.2017).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). Engelli bakımı ve rehabilitasyon teknikerlerinin sahip olmaları gereken özellikler, <http://e-ogrenme.iskur.gov.tr/oyscontent/Courses/Course162/pdf/e/61.pdf> (Erişim tarihi: 30.07.2018).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2003). 2552 Sayılı yöneltme yönergesi, <https://tokat.meb.gov.tr/teftis/userfiles/upload/%C4%B0lk%C3%B6%C4%9Fretimde%20Y%C3%B6neltme%20Y%C3%B6nergesi.doc> (Erişim tarihi: 29.01.2019).
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2017). Meslek standartları, https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2&Itemid=432 (Erişim tarihi: 15.12.2017).
- Özkaplan, N. (1998). Duygusal emek ve kadın işi, <http://calismatoplum.org/sayi21/ozkaplan.pdf> (Erişim tarihi: 17.06.2018).

- Sayar, K. Sabır, <http://www.kemalsayar.com/KatagoriDetay-Sabir-114.html> (Erişim tarihi: 16.08.2018).
- Seyyar, A. (2008). Yerel özürülüler politikası, http://www.sosyalsiyaset.net/documents/yerel_ozurluler_politikasi.htm (Erişim tarihi: 15.12.2018).
- Selçuk Üniversitesi (2017). Selçuk Üniversitesi Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Bölümü, [//www.selcuk.edu.tr/saglik_hizmetleri_myo/engelli_bakimi_ve_rehabilitasyon/bolum_hakkinda/tr](http://www.selcuk.edu.tr/saglik_hizmetleri_myo/engelli_bakimi_ve_rehabilitasyon/bolum_hakkinda/tr) (Erişim tarihi: 15.12.2017).
- Sürmeli, M. (2012). Dini terimler sözlüğü, <http://www.mehmetsurmeli.com/yayinlanmis-kitaplari/dini-terimler-sozlugu.pdf> (Erişim tarihi: 08.10.2018).
- Tarhan, N. (2016). Strese karşı sabır, <https://www.e-psikiyatri.com/strese-karsi-sabir-gosterin-40317> (Erişim tarihi: 01.10.2018).
- Türk Dil Kurumu (2018). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b6d3bebad8eb4.28926858 (Erişim tarihi: 08.10.2018).
- Türkmenoğlu, İ. (2014). Kariyer planlama, http://www.nartaneleri.com/tr/doc/kariyer_planlama.pdf (Erişim tarihi: 17.07.2018).
- Ulusoy, Y. (2010). Sabır gücü, <http://www.yilmazulusoy.com/tr/makaleler/sabir-gucu> (Erişim tarihi: 16.08.2018).
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (2016). Dünya çocuklarının durumu raporu, <https://www.unicefturk.org/yazi/unicef-dunyanin-en-dezavantajli-cocuklarini-yoksulluk-egitimsizlik-ve-erken-olumler-bekliyor> (Erişim tarihi: 19.03.2019).
- Ünlü, A. (2004). Şahsiyet terbiyesi ve Gazali, <https://www.aliunlu.com/sahsiyet-tekamulu/> (Erişim tarihi: 06.12.2018).
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (2017). YÖK Atlası, <https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-onlisans-tablo.php?b=39007> (Erişim tarihi: 17.06.2018).

EKLER**EK-1:** Kişisel Bilgi Formu**EK-2:** Sabır Ölçeği İzin Yazısı**EK-3:** SDKT İzin Yazısı

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz	
Kadın ()	Erkek ()
Yaşınız (Lütfen yazınız)	
Sınıfınız	
Birinci Sınıf ()	İkinci Sınıf ()

EK-2: Sabır Ölçeği İzin Yazısı

Re: İzin (Sabır Ölçeği)

Gönderen Ayşe Eliüşük <aeliusuk@konya.edu.tr> Tarih 2017-07-03 11:38

tabi kolaylıklar bünyamin, kolaylıklar diliyorum.

----- Orijinal Mesaj -----

Kimden: "bunyamin akyol" <bunyamin.akyol@gop.edu.tr>

Kime: aeliusuk@konya.edu.tr

Gönderilenler: 1 Temmuz Cumartesi 2017 9:55:04

Konu: İzin (Sabır Ölçeği)

sabır ölçeği.docx (~18 KB)

EK-3: SDKT İzin Yazısı

sıfatlara dayalı kişilik testi

Gönderen tahsin ilhan <tahsinilhan73@gmail.com> Tarih 2017-07-16 21:29

Aleyküm selam Bünyamin Bey,

Gecikme için kusura bakmayın. Gop mailde sorun olduğu için buradan yazıyorum. Tezinizde kullanmak için istediğiniz SDKT ekte, Çalışmanızda kolaylıklar dilerim. İyi akşamlar..

Doç. Dr. Tahsin İlhan
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD Öğretim Üyesi
Tel: 0356 252 1616/3647

Assoc. Prof. Tahsin İlhan (Ph.D)
Gaziosmanpaşa University
Faculty of Education
Department of Guidance and Counseling
Phone: +90 356 252 1616 Ext. 3647

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi...

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Bünyamin AKYOL	İmza:		
Doğum Yeri:	Yakutiye/Erzurum			
Doğum Tarihi:	1979			
Medeni Durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Abdurrahim Şerif Beygu İlkokulu		Yakutiye/Erzurum	1986-1991
Ortaöğretim	50. Yıl Ortaokulu		Yakutiye/Erzurum	1991-1994
Lise	Suluova Lisesi	Sosyal Bilimler	Suluova/Amasya	1995-1998
Lisans	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi	Özel Eğitim Bölümü/Zihin Engelliler Öğretmenliği	Cebeci/Ankara	1999-2003
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Özel Eğitim	Meram/Konya	2015-2019

İş Deneyimi:	<p>2017 Halen çalışıyorum-Öğretim Görevlisi-Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü-Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Programı/Artova-Tokat/ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Artova Meslek Yüksekokulu</p> <p>2014-2017 Öğretim Görevlisi-Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü-Engelli Bakımı ve Rehabilitasyon Programı/ Çatalzeytin-Kastamonu/ Kastamonu Üniversitesi- Çatalzeytin Meslek Yüksekokulu</p> <p>2013-2014 Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni/ Merzifon-Amasya/ Sevinç-Orhan Erzenin Özel Eğitim Ortaokulu</p> <p>2007-2013 Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni/ Turhal-Tokat/ TOKİ Şehit Üsteğmen Çetin Aylar İlkokulu</p> <p>2005-2006 Yedek Subay Öğretmen-Müdür Yetkili Sınıf Öğretmeni/ Karakoçan-Elazığ/ Yenikaya İlkokulu</p> <p>2003-2007 Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni/ Atakum-Samsun/ İlkışık Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi</p>
--------------	---